Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

12 päivänä helmikuuta 2026*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Direktiivi 93/13/ETY – Luottosopimus – Vaihtuvakorkoinen kiinnelainasopimus – Sopimusehto, jossa määrätään korkokannan määrittämisestä asetuksessa (EU) 2016/1011 tarkoitetun viiteindeksin perusteella – Direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohta – Pakottavia lakeja tai asetuksia heijastava sopimusehto – Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohta – Käsite ”sopimuksen pääkohteen määrittely” – Avoimuusvaatimus – Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohta – Kohtuuttomuus

Asiassa C-471/24,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sąd Okręgowy w Częstochowie (Częstochowan alueellinen tuomioistuin, Puola) on esittänyt 31.5.2024 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 3.7.2024, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

J.J.

vastaan

PKO BP S.A.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari), S. Rodin, N. Piçarra ja N. Fenger,

julkisasiamies: L. Medina,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.6.2025 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– J.J., edustajinaan S. Frejowski, radca prawny, D. Rosa ja A. Twardygrosz, adwokaci,

– PKO BP S.A., edustajinaan A. Cudna-Wagner, radca prawny, P. Haiduk, B. Miąskiewicz ja M. Romanowski, adwokaci,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

– Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna, E. Buczkowska ja M. Kozak,

– Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vláčil,

– Portugalin hallitus, asiamiehinään P. Barros da Costa, A. Cunha, C. Freire, A. Morais ja A. Rodrigues,

– Euroopan komissio, asiamiehinään M. Brauhoff ja P. Kienapfel,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.9.2025 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 1 artiklan 2 kohdan, 2 artiklan, 3 artiklan 1 ja 2 kohdan, 4 artiklan 2 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat kuluttaja J.J. ja Puolaan sijoittautunut pankki PKO BP S.A. (jäljempänä PKO) ja jossa on kyse yhtäältä kiinnelainasopimuksessa olevan vaihtuvan korkokannan määrittämiseen liittyvän ehdon täytäntöönpanokelvottomuudesta tai pätemättömyydestä ja toisaalta niistä rahamääristä, jotka kyseinen kuluttaja on maksanut kyseiselle pankille mainitun sopimuksen nojalla, osan palauttamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 93/13

3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 13. ja 16. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”jäsenvaltioiden lakien ja asetusten, joissa suoraan tai välillisesti vahvistetaan kuluttajasopimusten ehdot, osalta oletetaan, että ne eivät sisällä kohtuuttomia ehtoja; tämän vuoksi ei ole tarpeen saattaa tämän direktiivin säännöksiä koskemaan ehtoja, joissa heijastuvat pakolliset lait tai asetukset, tai niiden kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja [Euroopan] yhteisö ovat osallisina, periaatteet tai määräykset; tässä suhteessa 1 artiklan 2 kohdan ilmaisu ’pakolliset lait ja asetukset’ kattaa myös ne säännöt, joita lain mukaan sovelletaan sopimuspuolten välillä silloin, kun muusta järjestelystä ei ole sovittu,

– –

vilpittömän mielen vaatimuksen voi täyttää elinkeinonharjoittaja, joka kohtelee oikeudenmukaisesti ja kohtuullisesti toista osapuolta, jonka lailliset edut hänen on otettava huomioon”.

4 Direktiivin 1 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin säännökset eivät koske pakollisia lakeja tai asetuksia heijastavia sopimusehtoja eikä kansainvälisten sopimusten, joissa jäsenvaltiot ja yhteisö ovat osallisina, määräyksiä tai periaatteita, varsinkaan liikenteen alalla.”

5 Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se hyvän tavan vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.”

6 Direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Sopimusehtojen kohtuuttoman luonteen arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä eikä hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.”

7 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

Direktiivi 2008/48/EY

8 Kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta 23.4.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY (EUVL 2008, L 133, s. 66) 3 artiklan j alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

j) ’lainakorolla’ korkoa, joka ilmoitetaan nostetun luoton määrään vuositasolla sovellettuna kiinteänä tai vaihtuvana prosenttilukuna”.

Direktiivi 2014/17

9 Kuluttajille tarkoitetuista kiinteää asunto-omaisuutta koskevista luottosopimuksista ja direktiivien 2008/48/EY ja 2013/36/EU sekä asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta 4.2.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/17/EU (EUVL 2014, L 60, s. 34), sellaisena

kuin se on muutettuna 8.6.2016 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2016/1011 (EUVL 2016, L 171, s. 1) (jäljempänä direktiivi 2014/17), johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Jotta saataisiin aikaan todelliset sisämarkkinat ja varmistettaisiin korkeatasoinen ja yhtäläinen kuluttajansuoja, tämän direktiivin säännöksissä edellytetään mahdollisimman pitkälle menevää yhdenmukaistamista sen osalta, miten ennen sopimuksen tekoa annettavat tiedot esitetään eurooppalaisen standardoidun tietosivun, jäljempänä ’ESIS-tietosivu’, avulla ja miten todellinen vuosikorko lasketaan – –”

10 Kyseisen direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Yhdenmukaistamisen taso”, säädetään seuraavaa:

”1. Tällä direktiivillä ei estetä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai ottamasta käyttöön tiukempia säännöksiä kuluttajien suojelemiseksi edellyttäen, että kyseiset säännökset ovat niille unionin oikeuden mukaan kuuluvien velvoitteiden mukaisia.

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa säädetään, jäsenvaltiot eivät voi kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, jotka poikkeavat siitä, mitä 14 artiklan 2 kohdassa ja liitteessä II olevassa A osassa säädetään vakiomuotoisten tietojen antamisesta ennen sopimuksen tekoa [ESIS-tietosivun] avulla, sekä siitä, mitä 17 artiklan 1–5, 7 ja 8 kohdassa sekä liitteessä I säädetään todellisen vuosikoron laskentaa koskevasta yhteisestä johdonmukaisesta [Euroopan] unionin standardista.”

11 Direktiivin 13 artiklan, jonka otsikko on ”Yleiset tiedot”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että luotonantajat tai tapauksen mukaan sidoksissa olevat luotonvälittäjät tai niiden nimetyt edustajat asettavat luottosopimuksia koskevat selkeät ja ymmärrettävät yleiset tiedot aina saataville paperilla tai muulla pysyvällä välineellä taikka sähköisessä muodossa – –

Näihin yleisiin tietoihin kuuluvat ainakin seuraavat tiedot:

– –

e a) kun sopimukset, joissa viitataan – – asetuksen (EU) 2016/1011 – – 3 artiklan 1 kohdan 3 alakohdassa määriteltyyn vertailuarvoon ovat saatavilla, vertailuarvojen nimet ja niiden hallinnoijien nimet sekä mahdolliset vaikutukset kuluttajaan;

– –”

12 Direktiivin 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Ennen sopimuksen tekemistä annettavat tiedot”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että luotonantaja ja tapauksen mukaan luotonvälittäjä tai nimetty edustaja antaa kuluttajalle yksilölliset tiedot, joita tämä tarvitsee voidakseen verrata markkinoilla tarjolla olevia luottoja, arvioida niiden vaikutuksia ja tehdä tietoihin perustuvan päätöksen luottosopimuksen tekemisestä – –

– –

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut paperilla tai muulla pysyvällä välineellä olevat yksilölliset tiedot on toimitettava liitteessä II olevan ESIS-tietosivun avulla.”

13 Direktiivin 2014/17 17 artiklan, jonka otsikko on ”Todellisen vuosikoron laskeminen”, 6 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos luottosopimus mahdollistaa lainakoron muuttumisen, jäsenvaltioiden on varmistettava, että kuluttajalle tiedotetaan ainakin ESIS-tietosivulla muuttumisen mahdollisista vaikutuksista maksettaviin määriin ja todelliseen vuosikorkoon. Tämä tehdään esittämällä kuluttajalle ylimääräinen todellinen vuosikorko, joka kuvaa mahdollisia lainakoron merkittävään nousuun liittyviä riskejä. Jos lainakorolle ei ole määrätty ylärajaa, tähän tietoon on liitettävä varoitus, jossa korostetaan sitä, että todellisen vuosikoron mukaiset kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset voivat muuttua – –”

14 Kyseisen direktiivin liitteen II otsikko on ”Eurooppalainen standardoitu tietosivu (ESIS)”. Kyseisen liitteen A osassa todetaan seuraavaa:

”ESIS-tietosivun tekstin on oltava tämän mallin mukainen. Hakasulkeissa olevat maininnat on korvattava vastaavilla tiedoilla. – –

– –

Jäljempänä olevat tiedot on esitettävä yhdessä asiakirjassa. – –

ESIS-tietosivun malli

– –

4. Korko ja muut kustannukset

Todellisella vuosikorolla tarkoitetaan vuosikorkona ilmaistuja lainan kokonaiskustannuksia. Todellisen vuosikoron perusteella on helpompi verrata eri tarjouksia.

– –

(Tarvittaessa) Todellinen vuosikorko lasketaan käyttämällä korkoa koskevia oletuksia.

(Tarvittaessa) Koska lainanne [osa lainastanne] on vaihtuvakorkoinen laina [vaihtuvakorkoista lainaa], sen todellinen vuosikorko voi poiketa ilmoitetusta todellisesta vuosikorosta, jos lainanne korko muuttuu. Jos korko esimerkiksi nousee [B osassa kuvattu tapaus], todellinen vuosikorko saattaa nousta [lisätään tapausta vastaava todellinen vuosikorko].

– –

6. Kunkin maksuerän suuruus:

– –

(Tarvittaessa) [Lainanne/Lainanne osan] korko voi muuttua. Tämä merkitsee sitä, että maksuerienne summa voi nousta tai laskea. Jos korko esimerkiksi nousee [B osassa kuvattu tapaus], maksueränne saattaa nousta [lisätään tapausta vastaava maksuerän summa].

– –”

15 Kyseisen direktiivin liitteessä II olevan B osan otsikko on ”ESIS-tietosivun täydennysohjeet”. Kyseisen osan 3 kohdan 6 alakohdassa ja 4 kohdan 2 alakohdassa todetaan seuraavaa:

”Kohta ’3. Lainan pääominaisuudet’

– –

6. Tässä kohdassa on selitettävä, onko lainakorko kiinteä vai vaihtuva, ja ilmoitettava tarvittaessa jaksot, joina lainakorko pysyy kiinteänä, sekä lainakoron tarkistusten tiheys ja lainakoron vaihtelulle mahdollisesti asetetut rajat, kuten ylä- ja alarajat.

   Lainakoron tarkistuksessa käytettävä kaava ja sen osatekijät (esim. viitekorko ja korkomarginaali) on selitettävä. Luotonantajan on ilmoitettava, esimerkiksi antamalla internetosoite, mistä voi saada lisätietoja kaavassa käytetyistä indekseistä ja koroista, kuten Euribor-korosta tai keskuspankin viitekorosta.

– –

Kohta ’4. Korko ja muut kustannukset’

– –

2. Lainakorko on ilmoitettava prosenttiarvona. Jos lainakorko on vaihteleva ja se perustuu viitekorkoon, luotonantaja voi ilmoittaa lainakoron ilmoittamalla viitekoron ja luotonantajan korkomarginaalin prosenttiarvon. Luotonantajan on kuitenkin ilmoitettava se viitekoron arvo, joka on voimassa ESIS-tietosivun julkaisupäivänä.

   Jos lainakorko on vaihtuva, tiedoissa on ilmoitettava: a) todellisen vuosikoron laskennassa käytetyt oletukset; b) tarvittaessa sovellettavat ylä- ja alarajat ja c) varoitus siitä, että vaihtelu voi vaikuttaa todellisen vuosikoron todelliseen tasoon. Kuluttajan huomion kiinnittämiseksi varoituksessa käytetyn kirjasinkoon on oltava suurempi ja sen on oltava näkyvästi esillä ESIS-tietosivulla. Varoituksen lisäksi on annettava havainnollinen esimerkki todellisesta vuosikorosta. – – Ellei ylärajaa ole, esimerkissä on havainnollistettava todellinen vuosikorko korkeimmalla lainakorolla vähintään viimeisten 20 vuoden aikana, tai jos lainakoron laskemisen perustana olevia tietoja ei ole käytettävissä 20 vuoden ajalta, pisin kausi, jolta kyseiset tiedot ovat saatavilla, tarvittaessa lainakoron laskemiseen käytetyn ulkoisen viitekoron korkeimman arvon perusteella – –”

Asetus 2016/1011

16 Asetuksen 2016/1011 johdanto-osassa on muun muassa seuraavat perustelukappaleet:

”(1) Monien rahoitusvälineiden ja rahoitussopimusten hinnoittelu on riippuvainen vertailuarvojen tarkkuudesta ja koskemattomuudesta. Korkokantojen vertailuarvojen, kuten [London Interbank Offered Rate (LIBOR)]- ja [Euro Interbank Offered Rate (EURIBOR)]-viitekorkojen, vakavat manipulointitapaukset sekä väitteet energian, öljyn ja valuuttojen vertailuarvojen manipuloinnista osoittavat, että vertailuarvoihin voi liittyä eturistiriitoja. Harkintavallan käyttö ja heikot hallintojärjestelmät lisäävät vertailuarvojen

alttiutta manipuloinnille. Puutteet ja epäilykset, jotka liittyvät vertailuarvoina käytettävien indeksien tarkkuuteen ja koskemattomuuteen, voivat heikentää markkinoiden luottamusta, aiheuttaa menetyksiä kuluttajille ja sijoittajille sekä vääristää reaalitaloutta. Tämän vuoksi on tarpeen varmistaa vertailuarvojen ja vertailuarvojen määritysprosessin tarkkuus, vakaus ja koskemattomuus.

– –

(5) Unionin kuluttajansuojasäännökset eivät kata kysymystä rahoitussopimuksissa käytettyjä vertailuarvoja koskevista riittävistä tiedoista. Koska useissa jäsenvaltioissa on tehty kuluttajavalituksia ja käyty oikeutta vertailuarvojen käytöstä, on todennäköistä, että perustelluista kuluttajasuojasyistä toteutettaisiin toisistaan poikkeavia kansallisia toimenpiteitä, mikä voisi johtaa sisämarkkinoiden pirstaloitumiseen eritasoisesta kuluttajansuojasta aiheutuvien toisistaan eroavien kilpailuedellytysten vuoksi.

(6) Sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi ja sen toimintaedellytysten parantamiseksi erityisesti finanssimarkkinoiden osalta sekä korkeatasoisen kuluttajan- ja sijoittajansuojan varmistamiseksi on sen vuoksi aiheellista luoda sääntelykehys vertailuarvoille unionin tasolla.

– –

(8) Tämän asetuksen soveltamisalan olisi oltava mahdollisimman laaja, jotta se tarjoaisi ennalta ehkäisevän sääntelykehyksen. Vertailuarvojen tarjoamiseen sisältyy niiden määritysvaiheessa harkintavaltaa, ja tuottamiseen voi kohdistua tietyntyyppisiä eturistiriitoja, mikä luo tilaisuuden ja kannustimia manipuloida vertailuarvoja. Tällaiset riskitekijät ovat yhteisiä kaikille vertailuarvoille, joten niille olisi asetettava asianmukaiset päätöksentekoa, ohjausta ja valvontaa koskevat vaatimukset. Riskin suuruus kuitenkin vaihtelee, minkä vuoksi sovellettava lähestymistapa olisi sovitettava kuhunkin tilanteeseen. Koska vertailuarvon haavoittuvuus ja merkitys vaihtelevat ajan mittaan, soveltamisalan rajoittamisella koskemaan tällä hetkellä merkittäviä tai haavoittuvia indeksejä ei voitaisi puuttua riskeihin, joita mikä tahansa vertailuarvo voi vastaisuudessa aiheuttaa. Vertailuarvot, joiden käyttö ei ole yleistä tällä hetkellä, saattavat olla yleisemmässä käytössä tulevaisuudessa, ja sen seurauksena niiden osalta jopa vähäisellä manipuloinnilla voisi olla huomattava vaikutus.

– –

(17) Indeksi lasketaan laskukaavaa tai muuta menetelmää käyttämällä perustana olevista arvoista. Laskukaavan laadinnassa, tarvittavassa laskennassa ja syöttötietojen määrittämisessä käytetään harkintavaltaa, mikä luo manipulointiriskin. Näin ollen kaikki vertailuarvot, joilla on harkintavallan ominaispiirre, olisi sisällytettävä tämän asetuksen soveltamisalaan.

– –

(22) Vertailuarvojen manipulointi tai epäluotettavuus voi aiheuttaa vahinkoa sijoittajille ja kuluttajille. Tässä asetuksessa määritelläänkin kehys, jonka mukaisesti hallinnoijien ja tietolähteiden on säilytettävä tietoja ja lisätään avoimuutta vertailuarvon tarkoituksen ja menetelmien osalta, millä edistetään mahdollisten vaateiden tehokasta ja oikeudenmukaista ratkaisua kansallisen tai unionin oikeuden mukaisesti.

– –

(26) Syöttötietojen tarjonnan yhteydessä mahdollisesti harjoitettava harkintavalta antaa mahdollisuuden manipuloida vertailuarvoa. Jos syöttötiedot perustuvat transaktioihin, harkintavaltaa on vähemmän, jolloin mahdollisuus manipuloida tietoja pienenee. Yleissääntönä vertailuarvojen hallinnoijien olisi tämän vuoksi käytettävä syöttötietoina mahdollisuuksien mukaan tosisiallisiin transaktioihin perustuvia tietoja ja muita täydentäviä tietoja vain, kun transaktiotiedot eivät ole riittävät tai asianmukaiset vertailuarvon koskemattomuuden ja tarkkuuden varmistamiseksi.

– –

(71) Kuluttajat voivat tehdä vertailuarvoon sidottuja rahoitussopimuksia, erityisesti kiinnityksiä ja kulutusluottosopimuksia, mutta epäsuhtainen neuvotteluvoima ja vakiomuotoisten sopimuslausekkeiden käyttö voivat rajoittaa mahdollisuuksia valita käytettävä vertailuarvo. Tämän vuoksi on tarpeen varmistaa ainakin, että luotonantajat tai luotonvälittäjät antavat kuluttajille riittävästi tietoja. Näin ollen direktiivit 2008/48/EY ja 2014/17/EU olisi muutettava tämän mukaisesti.

– –”

17 Kyseisen asetuksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa säädetään yhteisestä kehyksestä, jolla varmistetaan rahoitusvälineissä ja rahoitussopimuksissa vertailuarvoina käytettävien tai sijoitusrahastojen arvonkehityksen mittaamiseen käytettävien indeksien tarkkuus ja koskemattomuus unionissa. Näin asetuksella edistetään sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja saavutetaan korkeatasoinen kuluttajan- ja sijoittajansuoja.”

18 Asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan vertailuarvojen tarjontaan, vertailuarvojen syöttötietojen toimittamiseen ja vertailuarvojen käyttöön unionissa.”

19 Asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan

– –

10) ’valvotulla tietolähteellä’ valvottua yhteisöä, joka toimittaa syöttötietoja unionissa sijaitsevalle hallinnoijalle;

– –

17) ’valvotulla yhteisöllä’
a) [luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvaatimuksista ja asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta 26.6.2013 annetun] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 575/2013 [(EUVL 2013, L 176, s. 1)] 4 artiklan [1 kohdan] 1 alakohdassa määriteltyjä luottolaitoksia;

– –

i) direktiivin 2014/17/EU 4 artiklan 10 kohdassa määriteltyjä luottolaitoksia, jotka eivät ole luotonantajia ja jotka tekevät mainitun direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa määriteltyjä luottosopimuksia;

– –

22) ’korkokantojen vertailuarvolla’ vertailuarvoa, joka tämän artiklan 1 kohdan b alakohdan ii alakohtaa sovellettaessa määritetään sen koron perusteella, jolla pankit voivat harjoittaa anto- tai ottolainausta muiden pankkien tai rahamarkkinoiden muiden toimijoiden kuin pankkien kanssa;

– –”

20 Asetuksen 2016/1011 II osasto, jonka otsikko on ”Vertailuarvojen koskemattomuus ja luotettavuus”, sisältää 1 luvun, jonka otsikko on ”Hallinnoijien hallinto ja valvonta”, joka sisältää kaikki viiteindeksien hallinnoijien toimintaa sääntelevät säännökset. Kyseisen asetuksen 4 artiklassa vahvistetaan hallintoa sekä eturistiriitoja koskevat vaatimukset, 5 artiklassa kaikkien viiteindeksien tarjonnan näkökohtien valvontatoimintoa koskevat vaatimukset, 6 artiklassa valvontakehystä, jolla varmistetaan, että viiteindeksi tarjotaan ja julkistetaan tai annetaan saataville tämän asetuksen mukaisesti, koskevat vaatimukset ja 7 artiklan 3 kohdassa vaatimukset, jotka koskevat riippumattoman ulkoisen auditoijan nimittämistä arvioimaan, missä määrin hallinnoija noudattaa viiteindeksin menetelmiä ja tätä asetusta.

21 Asetuksen 2016/1011 9 artiklassa, jonka otsikko on ”Valitusten käsittelyjärjestelmä” ja joka kuuluu niin ikään viiteindeksien hallinnoijien hallintoa ja valvontaa koskeviin sääntöihin, säädetään seuraavaa:

”1. Hallinnoijalla on oltava käytössä ja sen on julkistettava kirjalliset menettelyt, joita sovelletaan tehtyjen valitusten, myös niiden, jotka koskevat hallinnoijan vertailuarvon määrittämisprosessia, vastaanottoon, tutkimiseen ja säilyttämiseen.

2. Valitusten käsittelyjärjestelmällä on varmistettava, että

a) hallinnoija asettaa saataville valitusten käsittelymenettelyn, jonka mukaisesti voidaan tehdä valituksia, jotka koskevat sitä, edustaako yksittäisen vertailuarvon määrittäminen markkina-arvoa, ehdotettuja vertailuarvon määrittämisprosessin muutoksia, menetelmien soveltamista yksittäiseen vertailuarvon määrittämiseen ja muita vertailuarvon määrittämisprosesseista tehtyjä päätöksiä;

– –”

22 Asetuksen 2016/1011 II osastoon kuuluva 2 luku, jonka otsikko on ”Syöttötiedot, menetelmät ja rikkomisten ilmoittaminen”, sisältää kyseisen asetuksen 11–14 artiklan. Kyseisessä 11 artiklassa, jonka otsikko on ”Syöttötiedot”, säädetään seuraavaa:

”1. Vertailuarvon tarjontaan sovelletaan seuraavia vaatimuksia syöttötietojen suhteen:

a) syöttötietojen on oltava riittäviä, jotta ne edustavat tarkasti ja luotettavasti markkina- tai taloustilannetta, jota vertailuarvon on tarkoitus mitata; Syöttötietojen on oltava transaktiotietoja, jos sellaisia on saatavilla ja ne ovat soveltuvia. Jolleivät transaktiotiedot ole riittäviä tai soveltuvia edustamaan tarkasti ja luotettavasti markkina- tai taloustilannetta, jota vertailuarvolla on tarkoitus mitata, voidaan käyttää muitakin syöttötietoja kuin transaktiotietoja, muun muassa arvioituja hintoja, hintatarjouksia ja sitovia hintatarjouksia tai muita arvoja;

b) edellä a alakohdassa tarkoitettujen syöttötietojen on oltava todennettavissa;

– –

d) kun vertailuarvo perustuu tietolähteiltä saatuihin syöttötietoihin, hallinnoijan on tarvittaessa hankittava syöttötiedot luotettavalta ja edustavalta tietolähdepaneelilta tai tietolähdeotokselta sen varmistamiseksi, että tulokseksi saatava vertailuarvo on luotettava ja edustaa sitä markkina- tai taloustilannetta, jota vertailuarvon on tarkoitus mitata;

e) hallinnoija ei saa käyttää tietolähteiltä saatuja syöttötietoja, jos sen tiedossa on merkkejä siitä, että kyseiset tietolähteet eivät pidä kiinni 15 artiklassa tarkoitetuista käytännesäännöistä, vaan sen on hankittava edustavia julkisesti saatavilla olevia tietoja.

2. Hallinnoijan on varmistettava, että syöttötietojen valvontaan sisältyvät

– –

b) prosessi, jolla arvioidaan tietolähteen syöttötietoja ja estetään tarvittaessa tietolähdettä toimittamasta lisää syöttötietoja tai sovelletaan tietolähteeseen muita seuraamuksia vaatimusten noudattamatta jättämisen vuoksi; ja

c) prosessi, jolla validoidaan syöttötiedot, muun muassa muiden indikaattorien tai tietojen avulla, syöttötietojen koskemattomuuden ja tarkkuuden varmistamiseksi.

– –”

23 Asetuksen 2016/1011 12 artiklassa, jonka otsikko on ”Menetelmät”, säädetään seuraavaa:

”1. Hallinnoijan on käytettävä vertailuarvon määrittämiseen menetelmiä,

a) jotka ovat vakaita ja luotettavia;

b) joiden selvien sääntöjen avulla tunnistetaan, miten ja milloin vertailuarvon määrittämisessä voidaan käyttää harkintavaltaa;

c) jotka ovat tarkkoja, jatkuvia ja validoitavia, mukaan luettuna tarvittaessa toteutumatestaus saatavilla olevia transaktiotietoja vasten;

d) jotka ovat mukautuvia ja varmistavat, että vertailuarvo voidaan laskea mahdollisimman vaihtelevissa olosuhteissa vaarantamatta sen koskemattomuutta;

e) jotka ovat jäljitettäviä ja todennettavia.

– –

3. Hallinnoijalla on oltava käytössä selvät julkistetut järjestelyt, joissa yksilöidään tilanteet, joissa syöttötietojen määrä tai laatu alittaa vaatimustason, joka on välttämätön vertailuarvon määrittämiseksi tarkasti ja luotettavasti käytettävillä menetelmillä, ja esitetään, voidaanko vertailuarvo näissä olosuhteissa laskea, ja jos voidaan, niin miten.”

24 Asetuksen 13 artiklan, jonka otsikko on ”Menetelmien avoimuus”, 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Hallinnoijan on kehitettävä, käytettävä ja hallinnoitava vertailuarvotietoja ja menetelmiä avoimesti. Tätä varten hallinnoijan on julkistettava tai asetettava saataville seuraavat tiedot:

a) hallinnoijan käyttämien menetelmien keskeiset osat kunkin tarjotun ja julkistetun vertailuarvon tai tarvittaessa kunkin tarjotun ja julkistetun vertailuarvoryhmän osalta;

b) yksityiskohtaiset tiedot, jotka koskevat yksittäisen menetelmän sisäistä arviointia ja hyväksyntää sekä tällaisen arvioinnin suorittamistiheyttä”.

25 Asetuksen 14 artiklan, jonka otsikko on ”Rikkomisista ilmoittaminen”, 1 kohdassa ja 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Hallinnoijan on perustettava riittävät järjestelmät ja tehokas valvonta, joilla varmistetaan syöttötietojen koskemattomuus, jotta se voi tunnistaa kaikenlaisen toiminnan, johon voi liittyä [markkinoiden väärinkäytöstä (markkinoiden väärinkäyttöasetus) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/6/EY ja komission direktiivien 2003/124/EY, 2003/125/EY ja 2004/72/EY kumoamisesta 16.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston] asetuksen (EU) N:o 596/2014 [(EUVL 2014, L 173, s. 1)] mukainen vertailuarvon manipulointi tai manipulointiyritys ja ilmoittaa siitä toimivaltaiselle viranomaiselle.

2. Hallinnoijan on seurattava syöttötietoja ja tietolähteitä, jotta se voi ilmoittaa toimivaltaiselle viranomaiselleen asiasta ja toimittaa kaikki merkitykselliset tiedot, mikäli hallinnoija epäilee, että vertailuarvon yhteydessä on tapahtunut toimintaa, johon voi liittyä asetuksen (EU) N:o 596/2014 mukainen vertailuarvon manipulointi tai manipulointiyritys, mukaan luettuna vilpillinen yhteistoiminta tässä tarkoituksessa.”

26 Asetuksen 2016/1011 3 luku, johon kuuluvat kyseisen asetuksen 15 ja 16 artikla, sisältää käytännesäännöt ja tietolähteitä koskevat vaatimukset.

27 Asetuksen 2016/1011 15 artiklan 1 kohdan mukaan on niin, että kun viiteindeksi perustuu tietolähteiltä saatuihin tietoihin, sen hallinnoijan on laadittava kyseisen asetuksen säännösten mukaiset käytännesäännöt, joissa määritellään selvästi tietolähteiden vastuualueet suhteessa

syöttötietojen tarjontaan, ja varmistettava jatkuvasti, että tietolähteet noudattavat käytännesääntöjä. Kyseisen artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että käytännesääntöjen on sisällettävä ainakin toimitettavien syöttötietojen selvä kuvaus, riittävät vaatimukset, joilla varmistetaan syöttötietojen toimittaminen kyseisen asetuksen 11 ja 14 artiklan mukaisesti, toimintatavat, joilla varmistetaan, että tietolähteet toimittavat kaikki merkitykselliset syöttötiedot, sekä järjestelmät ja valvonta, jotka tietolähde on velvollinen ottamaan käyttöön. Kyseisen 15 artiklan 4 ja 5 kohdan mukaan toimivaltainen kansallinen viranomainen valvoo, että käytännesäännöt täyttävät kyseisestä asetuksesta johtuvat vaatimukset.

28 Asetuksen 2016/1011 16 artiklan, jonka otsikko on ”Valvottujen tietolähteiden hallinto ja valvonta”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Valvottua tietolähdettä koskevat seuraavat hallintoa ja valvontaa koskevat vaatimukset:

a) Valvotun tietolähteen on varmistettava, ettei mikään olemassa oleva tai mahdollinen eturistiriita vaikuta syöttötietojen tarjontaan ja että mahdollisesti tarvittavaa harkintavaltaa käytetään riippumattomasti ja rehellisesti merkityksellisten tietojen pohjalta 15 artiklassa tarkoitettujen käytännesääntöjen mukaisesti.

b) Valvotulla tietolähteellä on oltava käytössä valvontakehys, jolla varmistetaan syöttötietojen koskemattomuus, tarkkuus ja luotettavuus ja se, että syöttötiedot tarjotaan tämän asetuksen ja 15 artiklassa tarkoitettujen käytännesääntöjen mukaisesti.

2. Valvotulla tietolähteellä on oltava käytössä tehokkaat järjestelmät ja valvonta, joilla varmistetaan kaikkien hallinnoijalle toimitettavien syöttötietojen koskemattomuus ja luotettavuus, mukaan luettuina

– –

d) seuraavien tietojen säilyttäminen asianmukaiselta ajanjaksolta: syöttötietojen toimittamiseen liittyvät viestintätiedot sekä kaikki tiedot, joita on käytetty, jotta tietolähde voisi toimittaa kulloisetkin syöttötiedot, ja kaikkia olemassa olevia tai mahdollisia eturistiriitoja koskevat tiedot, muun muassa mutta ei yksinomaan tietolähteen sijoituksia vertailuarvoon viittaaviin rahoitusvälineisiin koskevat tiedot;

e) sisäisiä ja ulkoisia auditointeja koskevien tietojen säilyttäminen.”

29 Komissiolla on asetuksen 2016/1011 20 artiklan 1 kohdan nojalla valta antaa täytäntöönpanosäädöksiä laatiakseen ja tarkistaakseen vähintään kahden vuoden välein luettelon kriittisistä vertailuarvoista.

30 Kyseisen asetuksen IV osaston otsikko on ”Avoimuus ja kuluttajansuoja”. Kyseiseen osastoon kuuluu mainitun asetuksen 27 artikla, jonka otsikko on ”Vertailuarvoselvitys” ja jonka 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Kahden viikon kuluessa 36 artiklassa tarkoitetusta hallinnoijan merkitsemisestä [Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ylläpitämään hallinnoijien ja vertailuarvojen] rekisteriin hallinnoijan on julkistettava vertailuarvoselvitys tasapuolisen ja helpon saatavuuden takaavin keinoin kustakin vertailuarvosta tai tarvittaessa vertailuarvoryhmästä, joita voidaan käyttää unionissa 29 artiklan mukaisesti.

Jos hallinnoija alkaa tuottaa uutta vertailuarvoa tai vertailuarvoryhmää, jota voidaan käyttää unionissa 29 artiklan mukaisesti, hallinnoijan julkistettava kahden viikon kuluessa ja tasapuolisen ja helpon saatavuuden takaavin keinoin vertailuarvoselvityksen kustakin uudesta vertailuarvosta tai tarvittaessa vertailuarvoryhmästä.

– –

Vertailuarvoselvityksessä

a) määritellään selvästi ja yksiselitteisesti, mitä markkina- tai taloustilannetta vertailuarvo mittaa ja missä olosuhteissa tämä mittaus voi muuttua epäluotettavaksi;

b) vahvistetaan tekniset määritykset, joissa yksilöidään selvästi ja yksiselitteisesti, missä vertailuarvon laskennan osissa voidaan käyttää harkintavaltaa, mitkä ovat perusteet, joiden nojalla tällaista harkintavaltaa käytetään, ja niiden henkilöiden asema, jotka voivat käyttää harkintavaltaa, sekä miten tällaista harkintavallan käyttöä voidaan jälkikäteen arvioida;

– –

2. Vertailuarvoselvitys sisältää vähintään

a) määritelmät kaikille vertailuarvoon liittyville keskeisille käsitteille;

b) tiettyjen vertailuarvon menetelmien käyttöönoton syyt ja menettelyt, joilla niitä arvioidaan ja joilla ne hyväksytään;

c) vertailuarvon määrittämisessä käytetyt perusteet ja menettelyt, mukaan luettuina syöttötietojen kuvaus, erityyppisten syöttötietojen ensisijaisuusjärjestys, vertailuarvon määrittämiseen tarvittavat vähimmäistiedot, mahdollinen ekstrapolointimallien tai -menetelmien käyttö ja menettelyt, joilla tasapainotetaan vertailuarvon indeksin osatekijät;

d) valvontajärjestelyt ja säännöt, joilla säännellään hallinnoijan ja tietolähteiden kaikkea päättelyn tai harkintavallan käyttöä, jotta varmistetaan johdonmukaisuus tällaisessa päättelyn tai harkintavallan käytössä;

– –

f) menettelyt, joilla käsitellään virheet syöttötiedoissa – –

– –”

31 Asetuksen 2016/1011 29 artiklassa säädetään, että valvottu yhteisö saa käyttää unionissa muun muassa viiteindeksiä tai viiteindeksien yhdistelmää, jos viiteindeksi on sellaisen unionissa sijaitsevan hallinnoijan tarjoama, joka on merkitty kyseisen asetuksen 36 artiklassa tarkoitettuun Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen ylläpitämään julkiseen rekisteriin, joka sisältää muun muassa toimiluvan saaneiden tai rekisteröityjen hallinnoijien henkilöllisyydet ja näiden valvonnasta vastaavat toimivaltaiset viranomaiset.

32 Asetuksen 2016/1011 VI osaston otsikko on ”Hallinnoijien toimilupa, rekisteröinti ja valvonta”. Kyseisen osaston 1 luku, jonka otsikko puolestaan on ”Toimilupa ja rekisteröinti”, sisältää muun muassa kyseisen asetuksen 34 ja 35 artiklan, joista ensiksi mainitussa artiklassa säädetään toimilupa- ja rekisteröintijärjestelmästä, jota unionissa sijaitsevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka aikoo toimia vertailuarvojen hallinnoijana, on noudatettava ja joka edellyttää toimivaltaisen kansallisen viranomaisen osallistumista, ja viimeksi mainitussa artiklassa kyseisen viranomaisen oikeudesta peruuttaa toimilupa tai rekisteröinti tai keskeyttää sen voimassaolo.

33 Mainitussa osastossa oleva 3 luku, jonka otsikko on ”Toimivaltaisten viranomaisten tehtävät”, sisältää muun muassa asetuksen 2016/1011 41 ja 42 artiklan. Kyseisessä 41 artiklassa, jonka otsikko puolestaan on ”Toimivaltaisten viranomaisten valtuudet”, säädetään, että voidakseen hoitaa kyseisen asetuksen mukaiset tehtävänsä näillä viranomaisilla on kansallisen lainsäädännön mukaisesti oltava vähintään mainitun 41 artiklan 1 kohdassa luetteloidut valvonta- ja tulkintavaltuudet, jotka koskevat muun muassa asiakirjoihin ja tietoihin tutustumista, tietojen saamista kaikilta henkilöiltä, jotka osallistuvat viiteindeksin tarjontaan ja tietojen toimittamiseen sitä varten, ja tarvittaessa tällaisen henkilön kuulusteltavaksi kutsumista, paikalla tehtävien tarkastusten ja tutkimusten tekemistä muissa kohteissa kuin luonnollisten henkilöiden yksityisasunnoissa, asiakirjojen ja tietojen takavarikoimista oikeushenkilöiden tiloissa, tallenteiden saamista ja tarvittavia toimia, joilla varmistetaan, että yleisölle tiedotetaan viiteindeksin tarjonnasta asianmukaisesti, myös vaatimalla julkistamaan aiemmin viiteindeksiä varten toimitettuja tietoja tai viiteindeksin lukuja koskeva oikaisu. Kyseisen asetuksen 42 artiklan mukaan mainittuihin valtuuksiin kuuluu oikeus määrätä hallinnollisia seuraamuksia ja toteuttaa muita hallinnollisia toimenpiteitä.

34 Asetuksen 2016/1011 liitteessä I täsmennetään tai täydennetään tiettyjä kyseisen asetuksen erityisiä säännöksiä korkokantojen viiteindeksien osalta, erityisesti siltä osin kuin on kyse syöttötietojen tarkkuudesta ja riittävyydestä sekä yhtäältä valvonnasta, jonka tietolähde on velvollinen ottamaan käyttöön, ja toisaalta siihen itseensä kohdistuvasta valvonnasta.

Täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/1368

35 Komissio antoi rahoitusmarkkinoilla käytettäviä kriittisiä vertailuarvoja koskevan luettelon laatimisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/1011 mukaisesti 11.8.2016 annetun täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2016/1368 (EUVL 2016, L 217, s. 1) asetuksen 2016/1011 20 artiklan 1 kohdan nojalla. Täytäntöönpanoasetusta 2016/1368 on muutettu 22.3.2019 annetulla komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) 2019/482 (EUVL 2019, L 82, s. 26), joka tuli voimaan 26.3.2019.

36 Täytäntöönpanoasetuksen 2016/1368, sellaisena kuin se on muutettuna täytäntöönpanoasetuksella 2019/482, liite sisälsi pääasian tosiseikkojen tapahtuma-aikana kriittisiä vertailuarvoja koskevan luettelon, jossa mainittiin numeron 5 kohdalla viiteindeksi ”Wibor (Warsaw Interbank Offered Rate)”, jonka hallinnoija on GPW Benchmarks SA. ja paikka Varsova, Puola.

Puolan oikeus

Siviilikoodeksista annettu laki

37 Siviilikoodeksista 23.4.1964 annetun lain (Ustawa – Kodeks cywilny; Dz. U. 1964, nro 16, järjestysnumero 93), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa, 385^1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Kuluttajan kanssa tehdyn sopimuksen ehdot, joista ei ole erikseen neuvoteltu, eivät sido kuluttajaa, jos niissä määritetään hänen oikeutensa ja velvollisuutensa hyvän tavan vastaisesti ja jos ne loukkaavat ilmeisellä tavalla hänen etujaan (lainvastaiset sopimusehdot). Tämä säännös ei koske ehtoja, joissa määritetään osapuolten olennaiset velvoitteet, mukaan luettuna hinta tai vastike, jos ne on muotoiltu yksiselitteisesti.

2. Vaikka jokin sopimusehto ei 1 momentin mukaan sido kuluttajaa, muut sopimusehdot jäävät osapuolia sitoviksi.

3. Kuluttajasopimuksen ehdoilla, joista ei ole neuvoteltu erikseen, tarkoitetaan sopimusehtoja, joiden sisältöön kuluttaja ei ole voinut vaikuttaa konkreettisesti. Kyse on erityisesti sopimusehdoista, jotka sisältyvät toisen sopimuspuolen kuluttajalle tarjoamaan vakiosopimukseen.

4. Todistustaakka siitä, että ehdosta on neuvoteltu erikseen, on sillä, joka vetoaa tähän seikkaan.”

Kiinnelainoista annettu laki

38 Kiinnelainoista ja kiinnelainojen välittäjien ja agenttien valvonnasta 23.3.2017 annetun lain (Ustawa o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami; Dz. U. 2017, järjestysnumero 819), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasiassa (jäljempänä kiinnelainoista annettu laki), 10 §:n 1 momentin 5 ja 6 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Luotonantajan, kiinnelainan välittäjän tai agentin on saatettava kiinnelainasopimuksia koskevat täsmälliset ja ymmärrettävät yleiset tiedot aina kuluttajien saataville pysyvällä välineellä taikka sähköisessä muodossa siten, että tietoihin sisältyvät ainakin seuraavat tiedot:

– –

5) jos kyse on kiinnelainasopimuksesta, jonka vertailuarvona käytetään viiteindeksiä – viiteindeksien nimet ja asetuksen [2016/1011] 3 artiklan 1 kohdan 6 alakohdassa tarkoitettujen niiden hallinnoijien nimet ja tiedot kuluttajalle mahdollisesti aiheutuvista seurauksista

6) tarjolla olevat kiinnelainan korkotyypit, joiden osalta ilmoitetaan, onko kyse kiinteästä vai vaihtuvasta korosta vai näiden yhdistelmästä, sekä lyhyt kuvaus kiinnelainan kiinteän ja vaihtuvan koron ominaisuuksista ja niiden merkityksestä kuluttajalle.”

39 Kiinnelainoista annetun lain 11 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Ennen kiinnelainasopimuksen tekemistä luotonantajan, kiinnelainan välittäjän tai agentin on annettava kuluttajalle pysyvällä välineellä yksilölliset tiedot, joita tämä tarvitsee voidakseen verrata

markkinoilla tarjolla olevia kiinnelainoja, arvioida niiden vaikutuksia ja tehdä tietoihin perustuvan päätöksen kiinnelainasopimuksen tekemisestä.

2. Luotonantajan, kiinnelainan välittäjän tai agentin on annettava edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot kiinnelainan tietolomakkeella, jonka malli on lain liitteessä nro 1.”

40 Kiinnelainoista annetun lain 29 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kiinnelainasopimuksessa on määritettävä 29.8.1997 annetun pankkilain 69 §:n 2 momentissa mainitut seikat sekä:

– –

8) menetelmä ja ehdot, joiden mukaisesti vahvistetaan korkokanta, jonka perusteella lasketaan pääoman ja korkojen lyhennyserät.

– –

2. Jos osapuolet eivät ole sopineet kiinnelainan kiinteästä korosta, edellä 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettu koron vahvistamismenetelmä on viiteindeksin arvo laskettuna yhteen kiinnelainasopimuksessa määritetyn marginaalin kanssa.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

41 Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, pääasian kantaja otti 18.7.2019 yhteyttä PKO:hon tehdäkseen 400 000 Puolan zlotyn (PLN) (n. 96 700 euroa) suuruisen kiinnelainasopimuksen. Hänelle kerrottiin tässä yhteydessä muun muassa vaihtuvakorkoisiin lainoihin liittyvistä riskeistä yleisesti. Hän ei saanut tarkempaa tietoa siitä, miten viiteindeksi toimii.

42 Pääasian asianosaiset tekivät 1.8.2019 sopimuksen yhteensä 413 436,99 PLN:n (n. 99 980 euroa) suuruisesta asunnon ostoon tarkoitetusta kiinnelainasta, jonka laina-aika oli 20 vuotta (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva lainasopimus). Kyseinen laina oli vaihtuvakorkoinen, ja sen korko laskettiin yhtäältä WIBOR-viiteindeksiryhmään kuuluvan WIBOR 6M -viiteindeksin, joka on asetuksen 2016/1011 3 artiklan 1 kohdan 22 alakohdassa tarkoitettu korkokantojen vertailuarvo ja jonka suuruudeksi oli vahvistettu 1,79 prosenttia sopimuksen tekohetkellä, ja toisaalta 1,85 prosentin suuruisen kiinteän marginaalin perusteella, ja sovellettavaa vaihtuvaa korkoa oli määrä tarkistaa kyseisen indeksin muutosten perusteella puolivuosittain.

43 Pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen yleisissä sopimusehdoissa kerrotaan, että WIBOR 6M -viiteindeksi on Puolan pankkien välisillä markkinoilla tarjottujen kuuden kuukauden Puolan zlotyn määräisten talletusten viiteindeksi, joka vahvistetaan muun muassa WIBOR-viiteindeksiä koskevien sääntöjen mukaisesti ja joka julkaistaan kyseisten indeksien hallinnoijan GPW Benchmarkin tiedotussivustolla.

44 Sopimuksen erityisehdoissa mainitaan, että PKO on kertonut lainanottajalle vaihtuvaan korkoon liittyvistä riskeistä, jotka johtavat viiteindeksin noustessa siihen, että maksettavan koron määrä kasvaa, jolloin myös kuukausittainen lyhennyserä suurenee. Myös yleisissä sopimusehdoissa annetaan tietoa tästä.

45 Ilmoitettuaan tuloksetta PKO:lle vaihtuvaa korkoa koskevien sopimusmääräysten laillisuuden kiistämisestä pääasian kantaja nosti 18.9.2023 kyseistä pankkia vastaan kanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa Sąd Okręgowy w Częstochowiessa (Częstochowan alueellinen tuomioistuin, Puola).

46 Kantaja vaatii kanteessaan ensisijaisesti yhtäältä sen toteamista, että pääasiassa kyseessä olevassa lainasopimuksessa oleva vaihtuvaa korkoa koskeva ehto on kohtuuton siltä osin kuin siinä viitataan WIBOR 6M -viiteindeksiin ja että kyseinen sopimusehto ei näin ollen tältä osin sido häntä tai että sopimusehto on joka tapauksessa pätemätön, ja toisaalta, että PKO velvoitetaan maksamaan hänelle 10 828,93 PLN:n (n. 2 620 euroa) suuruinen rahamäärä viivästyskorkoineen.

47 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasian kantajan mukaan PKO ei antanut luotettavia, ymmärrettäviä ja kattavia tietoja vaihtuvan koron soveltamiseen liittyvistä riskeistä eikä WIBOR 6M -viiteindeksin määrittämismekanismista etenkään siltä osin kuin on kyse vaikutusvallasta, jota kyseisen viiteindeksin vahvistamiseen käytettäviä syöttötietoja toimittavat pankit, PKO mukaan lukien, voivat käyttää mainitun indeksin peräkkäisten arvojen määrittämisessä pankkien välisillä kansallisilla markkinoilla vallitsevista taloudellisista olosuhteista ja taloudellisista realiteeteista riippumatta. Pääasian kantaja väittää, että pankit saavat näin ”piilomarginaalin”, vaikka kantajan mukaan vaihtuvaa korkoa koskevissa sopimusehdoissa on viitattava objektiivisiin indikaattoreihin, joihin kumpikaan luottosopimuksen osapuoli ei voi vaikuttaa. Kantaja väittää, että PKO:lla on tämän vuoksi ollut mahdollisuus määrätä lainanottajan koronmaksuvelvollisuudesta ja että PKO on lisäksi siirtänyt korkovaihteluja koskevan riskin kokonaisuudessaan hänen kannettavakseen.

48 Pääasian kantaja väittää myös, että PKO ei antanut hänelle tietoa WIBOR 6M -viiteindeksin määräytymisperusteista, joten hän ei pystynyt arvioimaan sitoumustensa taloudellisia seurauksia.

49 Pääasian kantaja väittää kyseiseen indeksiin tehdyn viittauksen mahdollisen pätemättömyyden seurausten osalta, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen asianomaista sopimusehtoa on pidettävä – siltä osin kuin siinä viitataan mainittuun indeksiin – itsenäisenä sopimusehtona, joka voidaan näin ollen poistaa puuttumatta sopimuksen keskeiseen sisältöön, minkä seurauksena korko määräytyisi pelkästään pankin kiinteän marginaalin perusteella.

50 PKO kiistää väitteen WIBOR 6M -viiteindeksin ja todellisten transaktioiden välisen yhteyden puuttumisesta ja kyseistä indeksiä varten tietoja toimittavien pankkien mahdollisuudesta manipuloida sitä tai tehdä keskenään sopimus mainitun indeksin peräkkäisten arvojen vahvistamisesta.

51 PKO väittää, että pääasian kantajalle oli kerrottu asianmukaisesti vaihtuvakorkoisen lainasopimuksen tekemiseen liittyvistä riskeistä, ja toteaa, että pääasiassa kyseessä olevassa lainasopimuksessa määrätty korko oli huomattavasti matalampi kuin lakisääteinen korko ja vielä paljon matalampi kuin enimmäiskorko, joka vahvistetaan pääasiassa sovellettavassa siviilikoodeksista annetun lain versiossa.

52 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että pääasian kantajan väite koskee sitä, että on mahdollisesti kohtuutonta käyttää WIBOR 6M -viiteindeksiä kiinnelainasopimuksen vaihtuvan koron soveltamista koskevissa sopimusehdoissa. Kyseinen tuomioistuin toteaa, että nyt käsiteltävässä asiassa on kyse asetuksen 2016/1011 20 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta kriittisestä vertailuarvosta.

53 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii ensinnäkin, voidaanko Puolassa tehdyssä kiinnelainasopimuksessa olevaa vaihtuvan koron soveltamista koskevaa sopimusehtoa edes tarkastella direktiivin 93/13 kannalta, kun otetaan huomioon kyseisen direktiivin 1 artiklan 2 kohta.

54 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa näet, että pääasiassa kyseessä olevassa lainasopimuksessa määrätään kiinnelainoista annetun lain 29 §:n 2 momentin mukaisesta koron määrittämismenetelmästä; kyseisessä säännöksessä säädetään, että jos korko ei ole kiinteä, korko vahvistetaan laskemalla viiteindeksin arvo yhteen sopimuksessa määritetyn marginaalin kanssa. Kyseinen tuomioistuin toteaa, että laissa edellytetään näin ollen viiteindeksin käyttämistä koron ollessa vaihtuva. Mainitun tuomioistuimen mukaan myös se seikka saattaa olla merkityksellinen, että kun käytetty indeksi on asetuksessa 2016/1011 säännelty kriittinen vertailuarvo – kuten nyt käsiteltävässä asiassa –, kuluttajansuojan taso on huomattavasti korkeampi verrattuna muunlaisten indeksien käyttämiseen.

55 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo toiseksi siinä tapauksessa, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautettua sopimusehtoa voidaan tarkastella direktiivin 93/13 kannalta, että kyseinen ehto kuuluu mainitun direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuun sopimuksen pääkohteeseen, ja pohtii näin ollen sitä, onko mainitussa säännöksessä asetettua avoimuusvaatimusta noudatettu.

56 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tältä osin, että kyseisessä sopimusehdossa määritellään koron tarkistamismenetelmä ja tarkistusten suorittamistiheys, että toimiluvan saanut hallinnoija määrittää sopimusperusteisen viiteindeksin asetuksen 2016/1011 mukaisesti, että kyseisessä sopimuksessa on tiedot hallinnoijasta ja indeksin määrittämisperusteesta ja että indeksin peräkkäiset arvot ovat helposti yleisön saatavilla.

57 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin, onko ammattimaisen lainanantajan annettava avoimuusvaatimuksen nojalla myös muita tietoja, joiden perusteella kuluttaja voi muodostaa näkemyksen sopimusperusteisen viiteindeksin tulevasta kehityksestä ja siitä, miten tämä kehitys vaikuttaa hänen sopimusvelvoitteisiinsa. Kyseinen tuomioistuin mainitsee mahdollisesti tarvittavina lisätietoina muun muassa indeksin määrittämistavan, indeksin arvoon vaikuttavat tekijät ja olosuhteet, kuten inflaatio ja työttömyys, mahdolliset indeksin toimintaa koskevat ongelmat, jotka liittyvät siihen, että syöttötiedot ovat pankkien toimittamia eivätkä välttämättä vastaa todellisia transaktioita, kriteerit, joiden nojalla tiedot laaditaan, tavan, jolla tiedot kootaan ennen niiden lähettämistä, ja sen, että lainanantaja on yksi näistä tietoja toimittavista pankeista.

58 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa kuitenkin ensinnäkin, ettei kiinnelainoista annetussa laissa eikä direktiiveissä 2008/48 ja 2014/17 velvoiteta lainanantajaa toimittamaan tällaisia tietoja, ja toiseksi, että PKO:n WIBOR 6M -viiteindeksin tietolähteen ominaisuudessa toimittamilla tiedoilla on ainoastaan rajallinen vaikutus kyseiseen indeksiin, sillä PKO on vain yksi kymmenestä tietoja toimittavasta pankista. Kyseisen tuomioistuimen mukaan vaikuttaa lisäksi siltä, että joitakin näistä tiedoista voi niiden monimutkaisuuden tai teknisyyden vuoksi olla vaikea esittää ymmärrettävällä tavalla keskivertokuluttajalle, jolla ei ole taloustuntemusta, joten tällaisten tietojen toimittamatta jättämisellä ei välttämättä ole mitään vaikutusta kuluttajien päätöksentekoon.

59 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kolmanneksi siinä tapauksessa, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetun sopimusehdon mahdollista kohtuuttomuutta on tarkasteltava sen vuoksi, että kyseinen ehto ei ole riittävän avoin, mitä seurauksia on tietyillä WIBOR 6M -viiteindeksin määrittämistavan avoimuutta koskevilla epäilyillä, joista PKO:n pitäisi olla tietoinen mutta joista ei ole ilmoitettu kuluttajalle, minkä johdosta kyseisen indeksin käyttäminen lainasopimuksessa saattaa aiheuttaa epätasapainon osapuolten välille.

60 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa kuitenkin, että mainitun sopimuksen tekoajankohtana Puolan luottomarkkinoille oli lähes yksinomaan ominaista yhtäältä se, että luotot olivat vaihtuvakorkoisia, ja toisaalta se, että kyseisiin luottoihin sovellettiin WIBOR-viiteindeksiä. On siten mahdollista, että vaikka kuluttaja olisi halunnut valita kiinteäkorkoisen luoton ja vaikka hänellä olisi ollut WIBOR-viiteindeksin toimintaa koskevia epäilyjä, hänellä ei olisi ollut – edes saatuaan asianmukaiset tiedot indeksin toiminnasta – muuta mahdollisuutta kuin hyväksyä kyseiseen indeksiin sidotun vaihtuvakorkoisen sopimuksen tekeminen. Kyseisen tuomioistuimen mukaan Puolan oikeudessa edellytetään joka tapauksessa WIBOR-viiteindeksin käyttämistä, koska kyseisestä indeksistä on tullut asetuksessa 2016/1011 tarkoitettu kriittinen vertailuarvo. Mainittu tuomioistuin katsoo lisäksi, että muiden indeksien käyttäminen olisi kuluttajien kannalta epäedullista, sillä tällaisten indeksien avoimuus on pienempi.

61 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii myös, onko vaihtuvakorkoisen luoton tarjoaminen itsessään vastoin kuluttajan etua, sillä tällaisen luoton kohdalla kuluttajaan kohdistuu sopimuksen koko kestoaikana riski korkotason noususta ja ainoastaan sovellettavia korkoja koskeva lakisääteinen yläraja suojaa kuluttajaa.

62 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii neljänneksi ja viimeiseksi, mitä seurauksia on sillä, että WIBOR-viiteindeksin käyttäminen todetaan kohtuuttomaksi sopimusehdon tarkastelun perusteella.

63 Kyseinen tuomioistuin pitää mahdollisena, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetussa sopimusehdossa olevaa WIBOR 6M -viiteindeksiin tehtyä viittausta koskevaa osaa voidaan pitää sopimuksesta erotettavissa olevana, erillisenä sopimusvelvoitteena siten, että pelkästään kyseinen osa voidaan todeta pätemättömäksi, millä vältettäisiin se, että kuluttajalle aiheutuisi epäedullisia seurauksia sopimuksen toteamisesta pätemättömäksi kokonaisuudessaan. Tällöin lainan korko laskisi pankin kiinteän marginaalin suuruiseksi.

64 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa kuitenkin vallitsevan kansallisen oikeuskäytännön mukaan olevan niin, että tällainen muutos vaikuttaisi tällaisen sopimusehdon keskeiseen sisältöön. Kyseinen tuomioistuin toteaa muun muassa, että tällä tavoin muutettuun pääasiassa kyseessä olevaan lainasopimukseen sisältyisi osapuolten kannalta merkittävästi erilaisia kehitysnäkymiä erityisesti siitä syystä, että kiinteäkorkoisen lainan edullisuus riippuu sopimuksen tekohetkellä odotettavissa olevasta korkokantojen kehityksestä.

65 Tässä tilanteessa Sąd Okręgowy w Częstochowie on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin [93/13] 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sen mukaan on sallittua tutkia WIBOR-viiteindeksiin perustuvaa vaihtuvaa korkoa koskevat sopimusehdot?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko direktiivin [93/13] 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että sen mukaan on sallittua tutkia, [ovatko] WIBOR-viiteindeksiin perustuvaa vaihtuvaa korkoa koskevat sopimusehdot [kohtuuttomia]?

3) Jos ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko direktiivin [93/13] 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että WIBOR-viiteindeksiin perustuvaa vaihtuvaa korkoa koskevaa sopimusehtoa voidaan pitää lojaliteettiperiaatteen vastaisena ehtona, jolla aiheutetaan kuluttajan vahingoksi huomattava epätasapaino osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille, koska kuluttajalle ei ole annettu asianmukaisia tietoja hänelle kuuluvasta koron vaihteluun liittyvästä riskistä eikä etenkään selitetty, miten vahvistetaan viiteindeksi, jonka perusteella vaihtuva korko määräytyy, eikä selvitetty, mitä epäilyjä liittyy siihen, että se ei ole läpinäkyvä, ja koska tämä riski jakautuu epätasaisesti sopimuspuolten kesken?

4) Jos edellisiin kysymyksiin vastataan myöntävästi, onko direktiivin [93/13] 6 artiklan 1 kohtaa, luettuna yhdessä direktiivin 3 artiklan 1 kohdan, 3 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan ja 2 artiklan kanssa, tulkittava siten, että jos WIBOR-viiteindeksiin perustuvaa vaihtuvaa korkoa koskeva sopimusehto todetaan kohtuuttomaksi, sopimus voidaan pysyttää sellaisena, että luottona [annettuun pääomaan sovellettava] korko määräytyy sopimuksessa sovitun koron toisen osatekijän eli pankin kiinteän marginaalin perusteella, jolloin luoton korko muuttuu vaihtuvasta kiinteäksi?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

66 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kiinnelainasopimuksen ehto, jossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin ja kiinteään marginaaliin perustuvasta vaihtuvasta korosta, kuuluu mainitussa säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan.

67 Kyseinen tuomioistuin huomauttaa tältä osin yhtäältä, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetussa sopimusehdossa määrätty vaihtuva korko on kiinnelainoista annetun lain 29 §:n 2 momentin mukainen, ja toisaalta, että WIBOR-viiteindeksin on oletettava olevan kaikkien kriittisiin vertailuarvoihin sovellettavien asetuksen 2016/1011 säännösten mukainen, kun otetaan huomioon se, että toimivaltainen kansallinen viranomainen on myöntänyt WIBOR-viiteindeksin, joka on riitautetussa sopimusehdossa tarkoitettu viiteindeksi, hallinnoijalle kyseisen asetuksen 34 artiklassa tarkoitetun toimiluvan.

68 On muistutettava, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa suljetaan direktiivin aineellisen soveltamisalan ulkopuolelle sopimusehdot, jotka heijastavat pakottavia lakeja tai asetuksia, jotka kattavat kyseisen direktiivin 13. perustelukappaleen valossa sekä kansallisen oikeuden säännökset, joita sovelletaan sopimuspuolten välillä niiden tahdosta riippumatta, että säännökset, jotka ovat dispositiivisia eli joita sovelletaan suoraan silloin, kun sopimuspuolten välillä ei ole sovittu muusta järjestelystä (tuomio 5.5.2022, Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), koska tällaisten ehtojen osalta oletetaan, että ne eivät ole kohtuuttomia.

69 Mainitussa säännöksessä säädettyä poikkeusta on tulkittava suppeasti (tuomio 20.9.2018, OTP Bank ja OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 Siitä, onko pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautettu sopimusehto kiinnelainoista annetun lain 29 §:n 2 momentin mukainen, on ensinnäkin todettava, että kyseisessä säännöksessä säädetään ainoastaan, että jos kiinnelainasopimuksen osapuolet eivät ole sopineet kiinteästä korosta, koron vahvistamismenetelmä on viiteindeksin arvo laskettuna yhteen kiinnelainasopimuksessa määritetyn marginaalin kanssa.

71 On kuitenkin huomattava, että 30.5.2024 annetun tuomion Raiffeisen Bank (C-176/23, EU:C:2024:443) 33 kohdasta ilmenee, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa olevaa poissulkevaa lauseketta ei sovelleta, jos säännöstöllä ainoastaan luodaan yleiset puitteet tällaisiin sopimuksiin sovellettavan korkokannan vahvistamiseksi ja jätetään elinkeinonharjoittajalle harkintavaltaa sekä kyseisen korkokannan viiteindeksin valinnan että kyseiseen korkokantaan lisättävän kiinteän marginaalin suuruuden osalta.

72 Kiinnelainoista annetun lain 29 §:n 2 momentin kaltainen kansallinen säännös ei siten ole omiaan muodostamaan estettä direktiivin 93/13 soveltamiselle.

73 Toiseksi siitä, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetussa sopimusehdossa tarkoitettu indeksi on asetuksessa 2016/1011 tarkoitettu viiteindeksi, jonka menetelmien ja yleisemmin toimintatavan on oltava kaikkien niiden kyseisessä asetuksessa asetettujen vaatimusten mukaisia, jotka koskevat kriittisten vertailuarvojen tarjoamista, on todettava, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohta koskee kylläkin lähtökohtaisesti – kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan 13. perustelukappaleessa todetaan – jäsenvaltioiden lakeja ja asetuksia.

74 Kun kuitenkin otetaan huomioon SEUT 288 artiklan toisessa kohdassa vahvistetut asetusten vaikutukset, unionin lainsäätäjän asetusten muodossa antamien säädösten säännökset on tältä osin rinnastettava jäsenvaltioiden lakeihin ja asetuksiin, jos tällaisilla unionin oikeuden säännöksillä pyritään vastaavasti määrittämään indispositiivisesti tai dispositiivisesti tiettyjen sopimusten sopimuspuolten oikeudet ja velvollisuudet. Direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa olevan poissulkevan lausekkeen, joka mainitaan jo tämän tuomion 68 kohdassa, perusteluna on se, että voidaan lähtökohtaisesti olettaa, että kansallinen lainsäätäjä on asettanut tasapainoon tiettyjen sopimusten osapuolten kaikki oikeudet ja velvollisuudet, ja tämän tasapainon unionin lainsäätäjä on pyrkinyt säilyttämään (ks. vastaavasti tuomio 6.7.2023, First Bank, C-593/22, EU:C:2023:555, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ja tämä perustelu pätee myös silloin, kun mainitut oikeudet ja velvollisuudet ovat suoraan unionin lainsäätäjän itsensä määrittämiä.

75 Asetuksesta 2016/1011 on kuitenkin todettava ensinnäkin, että sen 1 artiklan mukaan kyseisessä asetuksessa säädetään yhteisestä kehyksestä, jolla varmistetaan muun muassa rahoitussopimuksissa vertailuarvoina käytettävien indeksien tarkkuus ja koskemattomuus sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan ja korkeatasoisen kuluttajansuojan saavuttamiseksi. Kyseisessä asetuksessa vahvistetaan tätä tarkoitusta varten muun muassa kyseisiä indeksejä koskevien menetelmien osalta kaikki vaatimukset, joita sovelletaan indeksien hallinnoijiin ja tietolähteisiin. Mainitulla asetuksella ei siten pyritä luomaan tasapainoa rahoitussopimusten osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille vaan vahvistamaan tietyssä ominaisuudessa toimivien tahojen velvoitteet, ja näin on riippumatta siitä, että myös tietolähteet voivat olla viiteindeksin käyttäjiä.

76 Toiseksi on todettava, että vaikka toimivaltainen kansallinen viranomainen on myöntänyt asetuksen 2016/1011 34 artiklassa tarkoitetun toimiluvan WIBOR-viiteindeksin hallinnoijalle ja siten vahvistanut, että kyseisen indeksin menetelmiä koskevat säännöt ovat kaikkien mainitussa asetuksessa asetettujen vaatimusten mukaisia, nämä säännöt ovat kuitenkin peräisin yksityiseltä toimijalta eli mainitun indeksin hallinnoijalta eivätkä ne siis ole direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja lakeja tai asetuksia.

77 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kiinnelainasopimuksen ehto, jossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin ja kiinteään marginaaliin perustuvasta vaihtuvasta korosta, ei kuulu mainitussa säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan, jos tällaiseen sopimusehtoon sovellettavilla laeilla tai asetuksilla ainoastaan luodaan yleiset puitteet tällaisten sopimusten korkokannan vahvistamiseksi ja jätetään elinkeinonharjoittajalle mahdollisuus määrittää sopimusperusteinen viiteindeksi tai kyseisen indeksin arvoon lisättävä kiinteä marginaali.

Toinen kysymys

78 Aluksi on muistutettava, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan mukaan sopimusehtojen kohtuuttomuuden arviointi ei saa koskea sopimuksen pääkohteen määrittelyä eikä hinnan tai korvauksen asianmukaisuutta suhteessa vastineena toimitettaviin palveluihin tai tavaroihin, jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.

79 Kuten ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevassa päätöksessä olevista toista kysymystä koskevista toteamuksista ilmenee, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetun sopimusehdon kaltainen kiinnelainasopimuksen ehto, jossa määrätään viiteindeksiin ja kiinteään marginaaliin perustuvasta vaihtuvasta korosta, voi koskea kyseisen 4 artiklan 2 kohdassa ja mainittua säännöstä koskevassa oikeuskäytännössä tarkoitettua sopimuksen pääkohteen määrittelyä; mainitun oikeuskäytännön mukaan sopimuksen pääkohteen määrittely koskee sopimusehtoja, joilla vahvistetaan sopimuksen olennaiset suoritukset ja jotka sellaisinaan määrittävät sopimusta (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2014, Kásler ja Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, 49 kohta ja tuomio 16.3.2023, Caixabank (Lainan toimituspalkkio), C-565/21, EU:C:2023:212, 17 kohta).

80 Tällainen ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluva luonnehdinta (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) vaikuttaa yhteensopivalta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa, sillä unionin tuomioistuin on jo todennut, että lainasopimuksen korkokannan vahvistamista koskeva ehto voi olla osa kyseisen sopimuksen pääkohdetta (tuomio 26.2.2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, 62 kohta).

81 Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pitää uskottavana, että pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautettu sopimusehto kuuluu kyseisen sopimuksen pääkohteen määrittelyn piiriin, kyseinen tuomioistuin pyytää tulkitsemaan ilmaisua ”jos nämä ehdot on laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi”, jolla unionin lainsäätäjä sisällytti avoimuusvaatimuksen direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaan (ks. vastaavasti tuomio 30.4.2025, Justa, C-39/24, EU:C:2025:298, 29 ja 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kuten kyseisestä säännöksestä näet ilmenee, sopimuksen pääkohteen määrittelyn piiriin kuuluvan sopimusehdon kohtuuttomuus voidaan tutkia ainoastaan, jos osoittautuu, että riitautettua sopimusehtoa ei ole esitetty ”selkeästi ja ymmärrettävästi” eikä se siis täytä avoimuusvaatimusta.

82 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii tältä osin erityisesti, onko lainanantajan annettava tietoja sopimusperusteisen viiteindeksin menetelmien tietyistä seikoista, kuten siitä, että käytetyt syöttötiedot saattavat vastata viimeistelemättömiä tarjouksia tai tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa kyseisen indeksin vaihteluun.

83 On siis katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kiinnelainasopimuksen sisältäessä sopimusehdon, jossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, lainanantajalle asetetaan mainitusta säännöksestä johtuvan avoimuusvaatimuksen nojalla tiettyjä erityisiä tiedonantovelvoitteita kyseisen indeksin menetelmien osalta.

84 Tältä osin on muistutettava, että tämä avoimuusvaatimus on ymmärrettävä siten, että sen lisäksi, että sopimusehdon on oltava kieliopillisesti kuluttajalle ymmärrettävä, kuluttajalla on oltava mahdollisuus täsmällisten ja ymmärrettävien perusteiden nojalla arvioida, minkälaisia taloudellisia seurauksia siitä hänelle aiheutuu (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

85 Kuluttajan ennen sopimuksen tekemistä saamilla tiedoilla sopimusehdoista ja sopimuksen tekemisen seurauksista on nimittäin tälle perustavanlaatuinen merkitys. Kuluttaja päättää nimenomaan näiden tietojen perusteella, haluaako hän sitoutua elinkeinonharjoittajan aiemmin laatimiin ehtoihin. Näin ollen, ja koska direktiivillä 93/13 toteutettu suojajärjestelmä perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli muun muassa tietojen puolesta, avoimuusvaatimusta on tulkittava laajasti (tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 51 ja 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

86 Kun on kyse erityisesti sopimusehdosta, jossa määrätään kiinnelainasopimuksen yhteydessä, että kyseisestä lainasta suoritetaan korvaus maksamalla vaihtuvan korkokannan mukaan laskettua korkoa, joka on – kuten pääasiassa – vahvistettu viittaamalla viralliseen indeksiin, on todettava, että avoimuusvaatimus tarkoittaa erityisesti sitä, että tavanomaisesti valistuneella ja kohtuullisen tarkkaavaisella ja huolellisella keskivertokuluttajalla on mahdollisuus ymmärtää, miten kyseisen koron laskentatapa toimii konkreettisesti, ja arvioida näin ollen täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, mitä mahdollisesti merkittäviä taloudellisia seurauksia tällaisesta ehdosta aiheutuu hänen taloudellisille velvoitteilleen (tuomio 12.12.2024, Kutxabank, C-300/23, EU:C:2024:1026, 79 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

87 Avoimuusvaatimuksen noudattamista on arvioitava kaikkien merkityksellisten tosiseikkojen kannalta, kuten asianomaiseen sopimukseen otettujen sopimusehtojen ja niiden ilmoitusten ja tietojen kannalta, jotka luotonantaja on antanut sopimusneuvottelujen yhteydessä (tuomio 3.10.2019, Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

88 On myös otettava huomioon se, että sopimusperusteisen viiteindeksin laskentaan liittyvät tärkeimmät seikat ovat helposti saatavilla, koska ne on julkaistu, kuitenkin sillä edellytyksellä, että kun otetaan huomioon julkisesti saatavilla ja käytettävissä olevat tiedot sekä tarvittaessa elinkeinonharjoittajan toimittamat tiedot, tavanomaisesti valistunut sekä kohtuullisen tarkkaavainen ja huolellinen keskivertokuluttaja on voinut ymmärtää vaihtuvan koron laskentatavan konkreettisen toiminnan – erityisesti siltä osin kuin siihen liittyy viiteindeksi – ja

arvioida näin täsmällisten ja helppotajuisten perusteiden nojalla, mitä mahdollisesti merkittäviä taloudellisia seurauksia tällaisesta ehdosta aiheutuu hänen taloudellisille velvoitteilleen (tuomio 12.12.2024, Kutxabank, C-300/23, EU:C:2024:1026, 80 ja 82 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

89 Kun määritetään, täyttääkö direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluva luottosopimuksen ehto kyseisessä säännöksessä asetetun avoimuusvaatimuksen, on lisäksi otettava huomioon kaikki unionin oikeuden säännökset, joissa asetetaan velvoitteita antaa tietoja kuluttajille ja joita sovelletaan kyseiseen sopimukseen (ks. vastaavasti tuomio 20.9.2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, 62 kohta).

90 Direktiivin 2014/17 soveltamisalaan kuuluvan kiinnelainasopimuksen, jonka vaihtuva korko perustuu asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin, osalta on nyt käsiteltävässä asiassa otettava huomioon, että mainituissa kahdessa säädöksessä määritellään tarkasti kuluttajille annettavia tietoja koskevat velvoitteet heidän suojaamisekseen, kuten muun muassa mainitun direktiivin johdanto-osan seitsemännestä perustelukappaleesta ja mainitun asetuksen johdanto-osan 5, 6 ja 71 perustelukappaleesta ilmenee.

91 Direktiivillä 2014/17 säännellään siis lainanantajien tiedonantovelvoitteita usealla tasolla.

92 Direktiivin 2014/17 14 artiklassa asetetaan yhtäältä lainanantajalle, joka on nimenomaisesti yhteydessä tiettyyn lainanhakijaan, velvollisuus antaa ennen sopimuksen tekoa annettavat yksilölliset tiedot, joita lainanhakija tarvitsee voidakseen verrata markkinoilla tarjolla olevia luottoja, arvioida niiden vaikutuksia ja tehdä tietoihin perustuvan päätöksen. Kyseiset tiedot on annettava ESIS-tietosivun, joka on unionin tasolla standardoitu tietoasiakirja, avulla. Kyseisen direktiivin 17 artiklan 6 kohdan mukaan vaihtuvakorkoisen luoton ollessa kyseessä kuluttajalle on tiedotettava ainakin ESIS-tietosivulla koron muuttumisen mahdollisista vaikutuksista maksettaviin määriin ja todelliseen vuosikorkoon esittämällä kuluttajalle ylimääräinen todellinen vuosikorko lainakoron merkittävään nousuun liittyvien mahdollisten riskien kuvaamiseksi, ja näihin tietoihin on liitettävä varoitus, jossa korostetaan sitä, että todellisen vuosikoron mukaiset kuluttajalle aiheutuvat luoton kokonaiskustannukset voivat muuttua.

93 Direktiivin 2014/17 liitteestä II, jossa luetellaan maininnat, jotka ESIS-tietosivun on sisällettävä, ja niiden sisältö (A osa) ja joka sisältää ohjeet, joita lainanantajien on noudatettava tietosivua täydentäessään (B osa), ilmenee, että kun kuluttajalle tarjotaan vaihtuvakorkoista kiinnelainasopimusta, lainanantajalle asetettu erityinen tiedonantovelvoite koskee todellisen vuosikoron vaikutusta korkokannan vaihteluun. Tältä osin on todettava, että muutokset, joita unionin lainsäätäjä teki kyseiseen direktiiviin antaessaan asetuksen 2016/1011, eivät koskeneet mainittua liitettä. Unionin lainsäätäjä ei siis ole säätänyt, että ESIS-tietosivun on sisällettävä mainitussa asetuksessa tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvien vaihtuvakorkoisten luottojen osalta erityiset tiedot siltä osin kuin on kyse kyseisen viiteindeksin menetelmistä tai viiteindeksiä koskevien muutosten mahdollisista syistä.

94 Tältä osin on muistutettava, että direktiivin 2014/17 2 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden kansallinen lainsäädäntö ei voi sisältää säännöksiä, jotka poikkeavat siitä, mitä kyseisen direktiivin 14 artiklan 2 kohdassa ja liitteessä II olevassa A osassa säädetään ennen sopimuksen tekemistä annettavien tietojen antamisesta ESIS-tietosivun avulla.

95 Toisaalta on todettava yleisemmällä tasolla, että direktiivin 2014/17 13 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan e a alakohdan mukaan lainanantaja, joka tarjoaa markkinoilla asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin viittaavien luottosopimusten tekemistä, on velvollinen toimittamaan

osana yleisiä tietoja, jotka tämän on pidettävä aina saatavilla, kyseessä olevien ”vertailuarvojen nimet ja niiden hallinnoijien nimet sekä mahdolliset vaikutukset kuluttajaan”. Kuten asetuksen 2016/1011, jolla mainittu säännös on sisällytetty direktiiviin 2014/17, johdanto-osan 71 perustelukappaleesta ilmenee, velvoittamalla kyseisten tietojen antamiseen unionin lainsäätäjä on pyrkinyt varmistamaan riittävinä pitämiensä tietojen antamisen kuluttajille, kun otetaan huomioon se, että kuluttajat ovat heikommassa asemassa viiteindeksin valinnan osalta epäsuhtaisen neuvotteluvoiman ja vakiomuotoisten sopimusehtojen käytön vuoksi.

96 Koska lisäksi mainitun 13 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan e a alakohdan mukaisesti annettavat tiedot ovat luottosopimuksia koskevia yleisiä tietoja, jotka lainanantajan on pidettävä aina saatavilla, kyseisessä säännöksessä oleva ilmaisu, jossa mainitaan viiteindeksiin viittaavien sopimusten ”mahdolliset vaikutukset kuluttajaan”, ei voi koskea yksityiskohtaisempia tietoja kuin tämän tuomion 92 ja 93 kohdassa kuvaillut ennen sopimuksen tekemistä annettavat yksilölliset tiedot. Kyseinen ilmaisu ei tarkemmin sanoen voi koskea lainanantajan tarjoamissaan sopimuksissa käyttämien viiteindeksien menetelmiä tai tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa kyseisten indeksien vaihteluun.

97 Asetuksessa 2016/1011 säännellään puolestaan viiteindeksien hallinnoijille asetettuja tiedonantovelvoitteita.

98 Mainitun asetuksen 13 artiklassa säädetään tältä osin yhtäältä kyseisiä hallinnoijia koskevasta yleisestä avoimuusvelvoitteesta, jonka nojalla niiden on muun muassa julkistettava tai asetettava saataville menetelmien keskeiset osat kunkin tarjotun tai julkistetun viiteindeksin tai viiteindeksiryhmän osalta.

99 Kyseisen asetuksen 27 artiklassa edellytetään toisaalta avoimuutta ja kuluttajien suojelua koskevien tavoitteiden mukaisesti, että hallinnoijat julkistavat kunkin viiteindeksin tai viiteindeksiryhmän osalta helposti saatavilla olevan, selkeän ja yksiselitteisen selvityksen, jossa on muun muassa määriteltävä, mitä markkina- tai taloustilannetta viiteindeksi mittaa ja missä olosuhteissa kyseinen mittaus voi muuttua epäluotettavaksi, ja yksilöivät teknisten määräysten avulla, missä viiteindeksin laskennan osissa voidaan käyttää harkintavaltaa, mitkä ovat perusteet, joiden nojalla tällaista harkintavaltaa käytetään, ja niiden henkilöiden asema, jotka voivat käyttää harkintavaltaa, sekä miten tällaista harkintavallan käyttöä voidaan jälkikäteen arvioida. Kyseisessä selvityksessä määritellään lisäksi kaikki viiteindeksiin liittyvät keskeiset käsitteet, täsmennetään menetelmien käyttöönoton syyt, viiteindeksin määrittämisessä käytetyt perusteet ja menettelyt, mukaan luettuina syöttötietojen kuvaus, erityyppisten syöttötietojen ensisijaisuusjärjestys, viiteindeksin määrittämiseen tarvittavat vähimmäistiedot, mahdollinen ekstrapolointimallien tai -menetelmien käyttö ja menettelyt, joilla tasapainotetaan viiteindeksin osatekijät, sekä valvontajärjestelyt ja säännöt, joilla säännellään hallinnoijan ja tietolähteiden kaikkea päättelyn tai harkintavallan käyttöä, jotta varmistetaan johdonmukaisuus tällaisessa päättelyn tai harkintavallan käytössä.

100 Kuten julkisasiamies lähinnä totesi ratkaisuehdotuksensa 54 kohdassa, viiteindeksin hallinnoijan vastuulle kuuluva tietojen julkistaminen mahdollistaa sen, että kaikki sidosryhmät, myös kuluttajat, pystyvät ymmärtämään viiteindeksin tarjonnassa käytetyt menetelmät.

101 Kiinteää asunto-omaisuutta koskevien luottosopimusten osalta vaikuttaa siten siltä, että direktiivissä 2014/17 ja asetuksessa 2016/1011 vahvistetaan yhdessä täsmällisiä tiedonantovelvoitteita kuluttajia kohtaan siltä osin kuin on kyse yhtäältä kiinnelainasopimusten

ehdoista, joissa määrätään mainitussa asetuksessa tarkoitettuun viiteindeksiin viittaavasta vaihtuvasta korkokannasta, ja toisaalta tällaisista viiteindekseistä ja että kyseiset velvoitteet on jaettu lainanantajien ja indeksien hallinnoijien kesken. Tällä tavoin vahvistetuissa puitteissa lainanantajien on annettava kuluttajille tiedot, joiden perusteella he voivat sekä arvioida, mitä konkreettisia vaikutuksia korkokannan vaihtelulla on heille tarjotusta sopimuksesta johtuvien velvoitteiden kannalta, että tutustua kaikkiin tietoihin, jotka viiteindeksin hallinnoijan on julkistettava.

102 Koska tässä yhteydessä on – kun otetaan huomioon tämän tuomion 89 kohdassa mainittu oikeuskäytäntö – otettava huomioon kaikki ne unionin oikeuden säännökset, joissa vahvistetaan sellaiset tiedonantovelvoitteet kuluttajia kohtaan, joita voidaan soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa sopimusehtoon, jossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, sitä, noudattaako lainanantaja direktiivissä 93/13 säädettyä avoimuusvaatimusta tällaisen sopimusehdon sisältävän kiinnelainasopimuksen tekemisen yhteydessä, on arvioitava niiden velvoitteiden valossa, joita direktiivissä 2014/17 asetetaan lainanantajalle, jos kyseinen sopimusehto sisältyy pääasian tavoin kiinteää asunto-omaisuutta koskevaan luottosopimukseen.

103 Jos kuitenkaan lainanantajan antamissa tiedoissa ei ainoastaan viitata julkisesti saatavilla oleviin tietoihin, kuten tietoihin, jotka kaikkien viiteindeksien hallinnoijien on asetuksen 2016/1011 nojalla asetettava saataville, vaan myös kuvaillaan, tiivistetään tai selitetään niitä, lainanantajan antamien tietojen on oltava paikkansapitäviä suhteessa julkisesti saatavilla oleviin tietoihin.

104 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että kiinteää asunto-omaisuutta koskevan kiinnelainasopimuksen sisältäessä sopimusehdon, jossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, lainanantajalle ei aseteta mainitusta säännöksestä johtuvan avoimuusvaatimuksen nojalla tiettyjä erityisiä tiedonantovelvoitteita kyseisen indeksin menetelmien osalta. Se, että lainanantaja on noudattanut kaikkia direktiivissä 2014/17 tällaisen sopimusehdon osalta sille asetettuja tiedonantovelvoitteita ja että se ei ole mahdollisia lisätietoja antaessaan antanut vääristyneen kuvan mainitusta indeksistä antavia tietoja, on omiaan osoittamaan, että lainanantaja on täyttänyt avoimuusvaatimuksen kyseisen sopimusehdon osalta.

Kolmas kysymys

105 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kun kiinnelainasopimuksen ehdossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, yhtäältä se, että kuluttajalle ei ole annettu tietoja sopimusperusteisen viiteindeksin tietyistä erityispiirteistä, joihin kuuluu erityisesti se, että viiteindeksin menetelmiin kuuluu sellaisten syöttötietojen käyttäminen, jotka eivät välttämättä vastaa todellisia transaktioita, ja se, että lainanantaja on yksi kyseisen indeksin määrittämiseksi tietoja toimittavista pankeista, ja toisaalta mainitut erityispiirteet itsessään ovat omiaan tekemään kyseisestä sopimusehdosta kohtuuttoman.

106 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee nyt käsiteltävässä asiassa yhtäältä, että pääasian kantaja kyseenalaistaa WIBOR 6M -viiteindeksin objektiivisuuden sillä perusteella, että kyseisen indeksin peräkkäiset arvot määritetään sellaisten syöttötietojen

perusteella, jotka eivät pääosin perustu Puolan pankkien välisillä markkinoilla tosiasiallisesti toteutettuihin transaktioihin vaan kyseisillä markkinoilla tehtyihin hintatarjouksiin, mikä kantajan mukaan antaa harkintavaltaa mainitun indeksin tietolähteille.

107 Kantaja väittää toisaalta, että – kun otetaan huomioon tämä WIBOR 6M -viiteindeksin menetelmiä koskeva seikka – se, että PKO on yksi kyseistä indeksiä varten tietoja toimittavista pankeista, jotka toimittavat indeksin hallinnoijalle syöttötietoja, joita kyseinen hallinnoija käyttää indeksin peräkkäisten arvojen määrittämisessä, antaa PKO:lle mahdollisuuden vaikuttaa indeksin kehitykseen. Kantajan mukaan PKO pystyy tällä tavoin vaikuttamaan lainanottajan velvoitteen tasoon ja siten kasvattamaan sopimuksesta, jonka sopimuspuoli se itsekin on, saamiaan tuloja käyttämällä kyseistä viiteindeksiä tällaiseen sopimukseen sovellettavan vaihtuvan korkokannan vahvistamisessa. Pääasian kantaja väittää, että hänen kannettavakseen jää tällaisessa tilanteessa korkokannan vaihteluun liittyvä riski kokonaisuudessaan, siinä missä lainanantaja saa ”piilomarginaalin”.

108 Aluksi on todettava, että tämän tuomion 81 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti kolmanteen kysymykseen, joka liittyy pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetun sopimusehdon kaltaisen ehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arviointiin, vastaaminen edellyttää, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen ennakkoarvioinnin mukaan kyseinen ehto ei ole direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdassa asetetun avoimuusvaatimuksen mukainen.

109 Tässä yhteydessä on korostettava, että vaikka avoimuusvaatimuksen mahdollinen noudattamatta jättäminen on yksi niistä tekijöistä, jotka on otettava huomioon sopimusehdon kohtuuttomuutta arvioitaessa, direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohdasta ilmenee kuitenkin, että pelkästään se seikka, että avoimuusvaatimusta ei ole noudatettu, ei tee sopimusehdosta kohtuutonta (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

110 Näin on myös silloin, kun tällainen noudattamatta jättäminen perustuu sellaisen velvoitteen noudattamatta jättämiseen, joka asetetaan elinkeinonharjoittajalle muun unionin säännöstön kuin direktiivin 93/13 nojalla, mistä voisi olla pääasiassa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa kyse sellaisten tiedonantovelvoitteiden kohdalla, jotka lainanantajalle asetetaan direktiivin 2014/17 nojalla.

111 Tämän täsmennyksen jälkeen on muistutettava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan mukaan sopimusehtoa, josta ei ole erikseen neuvoteltu, pidetään kohtuuttomana, jos se lojaliteettiperiaatteen vastaisesti aiheuttaa kuluttajan vahingoksi huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

112 Arvioinnin, joka kansallisen tuomioistuimen on suoritettava kyseisen säännöksen nojalla, yhteydessä sen on tutkittava kaikki asiassa vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen ensiksi, onko kyse mahdollisesti lojaliteettiperiaatteen noudattamatta jättämisestä, ja toiseksi, onko kyse mainitussa säännöksessä tarkoitetusta kuluttajan vahingoksi koituvasta huomattavasta epätasapainosta (tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

113 Yhtäältä siitä, missä olosuhteissa tällainen lojaliteettiperiaatteen vastainen epätasapaino syntyy, on todettava, että kun otetaan huomioon direktiivin 93/13 johdanto-osan 16. perustelukappale, kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava, saattoiko kuluttajaa lojaalisti ja kohtuullisesti

kohteleva elinkeinonharjoittaja perustellusti odottaa, että kuluttaja olisi hyväksynyt tällaisen ehdon, jos siitä olisi erikseen neuvoteltu (tuomio 14.3.2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, 69 kohta ja tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 64 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

114 Toisaalta sen määrittämiseksi, aiheuttaako sopimusehto huomattavan epätasapainon osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille kuluttajan vahingoksi, on otettava huomioon erityisesti kansallisen oikeuden säännöt, joita sovellettaisiin ilman osapuolten sopimusta, niin että arvioidaan, saattaako sopimus kuluttajan kyseisissä säännöissä säädettyä heikompaan oikeudelliseen asemaan, ja jos saattaa, niin missä määrin (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

115 Kyseisen oikeuskäytännön mukaisesti on katsottava, että kun tietyntyyppisten sopimusten osalta jokin sopimusta koskeva seikka on tyhjentävästi säännelty oikeudellisella kehyksellä, kuluttajaa ei lähtökohtaisesti voida asettaa kyseisen seikan osalta epäedulliseen asemaan, jos mainittu seikka on määritelty sopimuksessa tällaisessa kehyksessä asetettujen vaatimusten mukaisesti. Analogisesti direktiivin 93/13 1 artiklan 2 kohdan tarkoituksen kanssa voidaan näet olettaa, että lainsäätäjä on kyseisellä kehyksellä asettanut tämäntyyppisten sopimusten osapuolten oikeudet ja velvollisuudet tasapainoon mainitun seikan osalta.

116 Tämän tuomion 74 kohdasta ilmenee lisäksi, että merkitystä ei ole sillä, vahvistetaanko tällainen oikeudellinen kehys kansallisen oikeuden säännöillä vai unionin lainsäätäjän antamalla asetuksella.

117 Pääasiassa kyseessä olevassa lainasopimuksessa olevan vaihtuvaa korkoa koskevan riitautetun sopimusehdon väitetään nyt käsiteltävässä asiassa olevan kohtuuton sillä perusteella, että yhtäältä sopimusperusteisen viiteindeksin peräkkäisten arvojen määrittämisessä käytetyt syöttötiedot perustuvat pääasiallisesti kyseisillä pankkien välisillä markkinoilla tehtyihin hintatarjouksiin, jotka eivät vastaa todellisia transaktioita, ja että toisaalta pankit, jotka voivat itse käyttää tätä viiteindeksiä kuluttajien kanssa tekemissään sopimuksissa, toimittavat nämä tiedot kyseisen viiteindeksin hallinnoijalle.

118 Tältä osin on todettava, että asetuksen 2016/1011 2 artiklan mukaisesti kyseisellä asetuksella säännellään sekä viiteindeksien hallinnoijien suorittamaa viiteindeksien tarjontaa että indeksien tietolähteiden suorittamaa syöttötietojen, joihin kyseiset indeksit perustuvat, toimittamista ja tällaisten indeksien käyttöä.

119 Viiteindeksien toimittamisesta on ensinnäkin todettava, että asetuksen 2016/1011 27 artiklassa säädetään, että tällaisen indeksin hallinnoijan on julkistettava selvitys, josta ilmenevät indeksin olennaiset ominaisuudet, kuten tämän tuomion 99 kohdassa on muistutettu.

120 Asetuksen 2016/1011 12 ja 13 artiklassa vahvistetaan lisäksi menetelmien sisältöä ja avoimuutta koskevat vaatimukset, ja kyseisten menetelmien avulla on voitava määrittää viiteindeksi tarkasti ja luotettavasti.

121 Kyseisen asetuksen 4–7 artiklassa vahvistetaan lisäksi yksityiskohtaiset vaatimukset siltä osin kuin on kyse hallinnosta ja eturistiriidoista, kaikkien vertailuarvojen tarjonnan näkökohtien valvonnasta sekä asetusta 2016/1011 ja viiteindeksin menetelmiä koskevasta valvonnasta.

122 Syöttötietojen toimittamisesta on toiseksi todettava, että asetuksen 2016/1011 27 artiklan säännösten, jotka koskevat tämän tuomion 119 kohdassa tarkoitettuja sääntöjä, joilla säännellään hallinnoijien harkintavallan käyttöä ja syöttötiedoissa olevien virheiden käsittelymenettelyjä, lisäksi kyseisen asetuksen 11 artiklassa vahvistetaan syöttötietojen edustavuutta, koskemattomuutta, tarkkuutta, valvontaa ja validointia koskevat vaatimukset ja mainitun asetuksen 14 artiklassa hallinnoijia koskeva velvoite ottaa käyttöön tehokas valvonta erityisesti syöttötietojen koskemattomuuden ja hallinnoijien toiminnan osalta mahdollisen manipuloinnin tai manipulointiyritysten tunnistamiseksi ja niiden ilmoittamiseksi toimivaltaiselle kansalliselle viranomaiselle.

123 Asetuksen 2016/1011 15 artiklan mukaan on lisäksi niin, että viiteindeksin hallinnoijan on laadittava toimivaltaisen kansallisen viranomaisen valvonnassa tietolähteitä sitovat käytännesäännöt ja varmistettava jatkuvasti, että tietolähteet noudattavat niitä. Käytännesääntöjen on sisällettävä ainakin riittävät vaatimukset siltä osin kuin on kyse kyseisen asetuksen 11 ja 14 artiklan noudattamisesta, syöttötietojen kattavuudesta ja valvonnasta, jonka tietolähde on velvollinen ottamaan käyttöön syöttötietojen toimittamisen osalta ja jonka piiriin kuuluvat muun muassa syöttötietojen toimittamisessa käytettävää harkintavaltaa koskevat periaatteet ja eturistiriitojen hallitseminen. Asetuksen 2016/1011 16 artiklassa asetetaan lisäksi kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan 10 alakohdassa tarkoitetuille valvotuille tietolähteille tehostettuja vaatimuksia eturistiriitojen, harkintavallan, syöttötietojen koskemattomuuden, tarkkuuden ja luotettavuuden sekä valvonnan osalta.

124 On lisäksi korostettava, että kaikkien tämän tuomion 119–123 kohdassa mainittujen vaatimusten noudattaminen varmistetaan ennakkotarkastus- ja valvontajärjestelmällä, jonka soveltaminen on annettu erityisesti toimivaltaisille kansallisille viranomaisille, joilla on tehtäviensä hoitamiseksi asetuksen 2016/1011 41 artiklassa säädetyt laajat valtuudet, joihin liittyy kyseisen asetuksen 42 artiklan nojalla toimivalta määrätä hallinnollisia seuraamuksia muun muassa tämän tuomion 119–123 kohdassa mainittujen artiklojen rikkomisesta tai kieltäytymisestä yhteistyöstä tai toimimasta edellytetyllä tavalla kyseisten viranomaisten toteuttaman tutkimuksen tai tarkastuksen tai esittämän pyynnön yhteydessä.

125 Sidosryhmät voivat lisäksi käynnistää asetuksen 2016/1011 9 artiklassa säädetyn valitusmenettelyn riitauttaakseen muun muassa viiteindeksin määrittämisen edustavuuden suhteessa markkina-arvoon.

126 Viiteindeksien käytöstä on kolmanneksi ja viimeiseksi todettava, että asetuksen 2016/1011 29 artiklassa sallitaan nimenomaisesti se, että kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan 17 alakohdassa tarkoitetut valvotut yhteisöt saavat käyttää unionissa viiteindeksiä, joka on sellaisen unionissa sijaitsevan hallinnoijan tarjoama, joka on merkitty Euroopan arvopaperimarkkinaviranomaisen rekisteriin, eikä mainitussa 29 artiklassa suljeta tätä mahdollisuutta pois kyseisen 3 artiklan 1 kohdan 10 alakohdassa tarkoitettujen valvottujen tietolähteiden osalta. Lisäksi on niin, että kun otetaan huomioon mainitun 3 artiklan 1 kohdan 22 alakohdassa määritellyn korkokantojen vertailuarvon luonne, tällainen indeksi on välttämättä määritettävä pankkien toimittamien tietojen perusteella, ja pankeilla itsellään on niiden toiminta huomioon ottaen tarkoitus käyttää näitä tietoja.

127 Ei voida myöskään katsoa – kun otetaan huomioon viiteindeksien hallinnoijille asetetut säännöt, jotka koskevat viiteindeksien luotettavuutta, ja kyseisille hallinnoijille ja tietolähteille asetetut säännöt syöttötietojen koskemattomuuden ja yleisemmin sitä taloustilannetta koskevan

mittaamisen luotettavuuden varmistamiseksi, jota tällaisella indeksillä on tarkoitus mitata –, että jokin tietoja toimittavista pankeista kykenisi yksinään vaikuttamaan ratkaisevasti korkokannan viiteindeksin arvoon, erityisesti jos kyseinen indeksi liittyy kansallisiin markkinoihin.

128 Vaikuttaa siten siltä, että asetus 2016/1011 sisältää kaikki säännökset, joilla säännellään yksityiskohtaisesti viiteindeksien tarjoamista ja kyseisten indeksien määrittämisessä käytettyjen syöttötietojen toimittamista muun muassa siltä osin kuin on kyse kyseisten tietojen luonteesta ja luotettavuudesta ja kyseisten indeksien käytöstä. Asetuksen 2016/1011 johdanto-osasta, erityisesti sen 1, 5, 6, 8, 17, 22 ja 71 perustelukappaleesta, ja useista kyseisen asetuksen säännöksistä, erityisesti 1, 9 ja 13 artiklasta sekä sen IV osaston säännöksistä, ilmenee lisäksi, että unionin lainsäätäjän toimenpiteiden tarkoituksena on ollut varmistaa tasapaino yhtäältä sen yleisen edun, joka liittyy tällaisten indeksien saatavilla olemista koskevaan tarpeeseen muun muassa kiinnelainasopimusten kaltaisten rahoitussopimusten tekemiseksi, ja toisaalta näiden indeksien eheyttä ja avoimuutta koskevien takeiden saamista koskevan kuluttajien intressin välillä, kun otetaan erityisesti huomioon eturistiriitoihin ja manipulointiin liittyvät riskit, jotka saattavat vaikuttaa viiteindeksien tarjoamiseen.

129 Siten sellaisen viiteindeksin käyttäminen kiinnelainasopimuksessa, jota voidaan sopimuksen tekohetkellä pitää – kun otetaan huomioon asetuksen 2016/1011 mukainen valvonta – kyseisellä asetuksella vahvistetussa kehyksessä asetettujen vaatimusten mukaisena erityisesti kyseisen indeksin menetelmien osalta, ei voi lähtökohtaisesti sellaisenaan olla omiaan aiheuttamaan huomattavaa epätasapainoa osapuolten sopimuksesta johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien välille kuluttajan vahingoksi huolimatta siitä, että lainanantaja on yksi niitä syöttötietoja toimittavista pankeista, joita viiteindeksin hallinnoija käyttää kyseisen indeksin peräkkäisten arvojen määrittämisessä.

130 Kyseinen lainanantaja ei siten ole tällaisessa tilanteessa direktiivistä 2014/17 johtuvien tiedonantovelvoitteidensa lisäksi velvollinen ilmoittamaan lainanottajalle siitä, että sopimusperusteinen viiteindeksi voidaan siihen liittyvien menetelmien mukaisesti määrittää sellaisten syöttötietojen perusteella, jotka eivät vastaa todellisia transaktioita vaan kyseessä olevilla markkinoilla tehtyjä hintatarjouksia, tai että mainittu lainanantaja on yksi kyseisen indeksin määrittämiseksi tietoja toimittavista pankeista.

131 Pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen riitautetun sopimusehdon arvioinnista kokonaisuudessaan on lisäksi muistutettava, että kun on kyse luottosopimukseen liittyvien korkojen laskemista koskevan ehdon mahdollisen kohtuuttomuuden arvioinnista, on erityisesti vertailtava mainitussa sopimusehdossa määrättyä tavanomaisten korkojen laskentatapaa ja tästä aiheutuvan koron tosiasiallista tasoa tavanomaisesti käytettyihin laskentatapoihin ja lailliseen korkotasoon sekä korkotasoon, jota markkinoilla sovellettiin kyseessä olevan lainasopimuksen tekohetkellä lainoissa, jotka olivat määrältään ja kestoltaan vastaavanlaisia kuin kyseisessä lainasopimuksessa (ks. vastaavasti tuomio 13.7.2023, Banco Santander (Viralliseen indeksiin viittaaminen), C-265/22, EU:C:2023:578, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

132 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämät näkökohdat, jotka koskevat Puolan kiinnelainamarkkinoilla tyypillisesti esiintyvien korkokantojen luonnetta ja tasoa sekä WIBOR 6M -viiteindeksin tasoa suhteessa muihin vastaaviin indekseihin pääasiassa kyseessä olevan lainasopimuksen tekoajankohtana, ovat siten merkityksellisiä seikkoja arvioitaessa kyseisen lainasopimuksen riitautettua sopimusehtoa kokonaisuudessaan direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohdan kannalta.

133 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kiinnelainasopimuksen ehdossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, yhtäältä se, että kuluttajalle ei ole annettu tietoja sopimusperusteisen viiteindeksin tietyistä erityispiirteistä, joihin kuuluu erityisesti se, että viiteindeksin menetelmiin kuuluu sellaisten syöttötietojen käyttäminen, jotka eivät välttämättä vastaa todellisia transaktioita, ja se, että lainanantaja on yksi kyseisen indeksin määrittämiseksi tietoja toimittavista pankeista, ja toisaalta mainitut erityispiirteet itsessään eivät ole omiaan tekemään kyseisestä sopimusehdosta kohtuutonta, kunhan mainittua indeksiä voitiin pitää sopimuksen tekohetkellä kyseisen asetuksen mukaisena.

Neljäs kysymys

134 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi ennakkoratkaisupyynnössä, ettei sen tarkoituksena ollut tutkia toimivaltaisen kansallisen viranomaisen arviointia, jonka mukaan WIBOR-viiteindeksi oli asetuksen 2016/1011 mukainen. Tässä tilanteessa neljänteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata, kun otetaan huomioon kolmanteen kysymykseen annettu vastaus.

Oikeudenkäyntikulut

135 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 1 artiklan 2 kohtaa

on tulkittava siten, että

kiinnelainasopimuksen ehto, jossa määrätään rahoitusvälineissä ja rahoitussopimuksissa vertailuarvoina tai sijoitusrahastojen arvonkehityksen mittaamisessa käytettävistä indekseistä ja direktiivien 2008/48/EY ja 2014/17/EU sekä asetuksen (EU) N:o 596/2014 muuttamisesta 8.6.2016 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin ja kiinteään marginaaliin perustuvasta vaihtuvasta korosta, ei kuulu mainitussa säännöksessä säädetyn poikkeuksen soveltamisalaan, jos tällaiseen sopimusehtoon sovellettavilla laeilla tai asetuksilla ainoastaan luodaan yleiset puitteet tällaisten sopimusten korkokannan vahvistamiseksi ja jätetään elinkeinonharjoittajalle mahdollisuus määrittää sopimusperusteinen viiteindeksi tai kyseisen indeksin arvoon lisättävä kiinteä marginaali.

2) Direktiivin 93/13 4 artiklan 2 kohtaa

on tulkittava siten, että

kiinteää asunto-omaisuutta koskevan kiinnelainasopimuksen sisältäessä sopimusehdon, jossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, lainanantajalle ei aseteta mainitusta säännöksestä johtuvan avoimuusvaatimuksen nojalla tiettyjä erityisiä tiedonantovelvoitteita kyseisen indeksin menetelmien osalta. Se, että lainanantaja on noudattanut kaikkia kuluttajille tarkoitetuista kiinteää asunto-omaisuutta koskevista luottosopimuksista ja direktiivien 2008/48/EY ja 2013/36/EU sekä asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta 4.2.2014 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/17/EU, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella 2016/1011, tällaisen sopimusehdon osalta sille asetettuja tiedonantovelvoitteita ja että se ei ole mahdollisia lisätietoja antaessaan antanut vääristyneen kuvan mainitusta indeksistä antavia tietoja, on omiaan osoittamaan, että lainanantaja on täyttänyt avoimuusvaatimuksen kyseisen sopimusehdon osalta.

3) Direktiivin 93/13 3 artiklan 1 kohtaa

on tulkittava siten, että

kun kiinnelainasopimuksen ehdossa määrätään asetuksessa 2016/1011 tarkoitettuun viiteindeksiin perustuvasta vaihtuvasta korosta, yhtäältä se, että kuluttajalle ei ole annettu tietoja sopimusperusteisen viiteindeksin tietyistä erityispiirteistä, joihin kuuluu erityisesti se, että viiteindeksin menetelmiin kuuluu sellaisten syöttötietojen käyttäminen, jotka eivät välttämättä vastaa todellisia transaktioita, ja se, että lainanantaja on yksi kyseisen indeksin määrittämiseksi tietoja toimittavista pankeista, ja toisaalta mainitut erityispiirteet itsessään eivät ole omiaan tekemään kyseisestä sopimusehdosta kohtuutonta, kunhan mainittua indeksiä voitiin pitää sopimuksen tekohetkellä kyseisen asetuksen mukaisena.

Allekirjoitukset